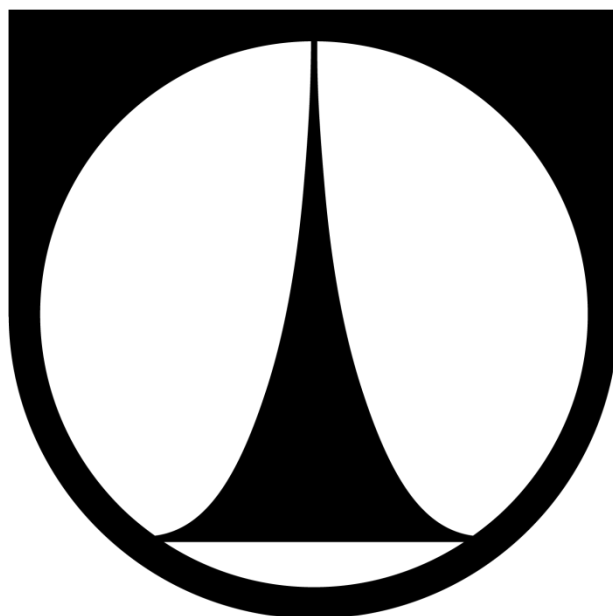

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Ekonomická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2013

Bc. Pavel Matějček

Technická univerzita v Liberci
Ekonomická fakulta

Studijní program: N 6208 – Ekonomika a management
Studijní obor: Podniková ekonomika

Společná zemědělská politika EU a její dopady na zemědělské podniky v ČR

Common Agricultural Policy and its Impact on the Farms in the Czech
Republic

DP – PE – KEK – 2013 – 44
Bc. Pavel Matějček

Vedoucí práce: Ing. Blanka Brandová, Ph.D., katedra ekonomie
Konzultant: Mgr. Ivan Matějček, Geopark Český ráj o. p. s.

Počet stran: 93 Počet příloh: 0

Datum odevzdání: 7. ledna 2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Pavel Matějček**
Osobní číslo: **E10000138**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Podniková ekonomika**
Název tématu: **Společná zemědělská politika Evropské unie a její dopady na zemědělské podniky v České republice**
Zadávající katedra: **Katedra ekonomie**

Zásady pro vypracování:

1. Stanovení cílů práce, formulace výzkumných předpokladů, případně hypotéz
2. Společná zemědělská politika EU
3. Postavení biofarem v evropském zemědělství
4. Vliv společné zemědělské politiky EU na daný podnikatelský subjekt
5. Formulace závěrů, ověření výzkumných předpokladů, případně hypotéz

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **65 normostran**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BARÁKOVÁ, B. Financování společné zemědělské politiky Evropské unie. 1. vyd. Liberec: TUL, 2010. 162 s. ISBN 978-80-7372-657-7.

FOJTÍKOVÁ, L., M. LEBIEDZIK. Společné politiky EU: historie a současnost se zaměřením na Českou republiku. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 179 s. ISBN 978-80-7179-939-9.

MAREK, D., M. BAUN. Česká republika a Evropská unie. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2010. 227 s. ISBN 978-80-87029-89-3.

NEUMANN, P. Společná zemědělská politika EU: vznik, vývoj a reformy, mezinárodní komparace. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2004. 66 s. ISBN 80-245-0814-1.

PELKMANS, J. European Intergration: methods and economic analysis. 2. vyd. Harlow: Pearsons Education Limited, 2001. 419 s. ISBN 0-582-40486-X.

Elektronická databáze článků ProQuest (knihovna.tul.cz).

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Blanka Brandová, Ph.D.**

Katedra ekonomie

Konzultant diplomové práce: **Mgr. Ivan Matějček**

Geopark Český ráj, o.p.s., projektový manažer

Datum zadání diplomové práce: **31. října 2012**

Termín odevzdání diplomové práce: **4. května 2013**

doc. Dr. Ing. Olga Hasprová
děkanka

prof. Ing. Jiří Kraft, CSc.
vedoucí katedry

V Liberci dne 31. října 2012

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci dne 15. října 2012

Bc. Pavel Matějček

Poděkování

Děkuji Ing. Blance Brandové, Ph.D., za odborné vedení a podnětné rady, které mi poskytla při zpracování diplomové práce. Zároveň bych chtěl poděkovat Mgr. Ivanu Matějčkovi za odborné konzultace, Josefu Pulíčkovi za poskytnuté informace o jeho podnikání a Mgr. Jiřímu Rozkovecovi za konzultace statistických hypotéz. V neposlední řadě děkuji všem, kteří mě podporovali po celou dobu studia.

Anotace

Předmětem diplomové práce *Společná zemědělská politika EU a její dopady na zemědělské podniky v ČR* je analýza a zhodnocení vlivů Společné zemědělské politiky Evropské unie, které působí na podnikatelské subjekty v České republice. Zaměřuje se především na identifikování podpůrných prostředků a opatření, která mají pozitivní účinek na konkurenceschopnost zemědělských podniků a kladný vliv na životní prostředí. Teoretická část nejprve definuje Společnou zemědělskou politiku Evropské unie. Dále je zkoumáno postavení biofarm v rámci evropského zemědělství a nakonec vliv Společné zemědělské politiky Evropské unie na konkrétní zemědělský podnik v České republice. Na závěr diplomové práce přichází zhodnocení a interpretace výsledků spolu s vyhodnocením autora.

Klíčová slova

Společná zemědělská politika Evropské unie, ekologické zemědělství, biofarma, zemědělské dotace, zemědělské podniky.

Annotation

The subject of the thesis Common Agricultural Policy and its Impact on the Farms in the Czech Republic is the analysis and evaluation of the effects of the Common Agricultural Policy of the European Union focusing on farms in the Czech Republic. The thesis primarily focuses on identifying resources and subsidies that have a positive effect on the competitiveness of farms and the positive impact on the environment. Theoretical part defines the Common Agricultural Policy of the European Union. Then the role of organic farms in European agriculture is examined. Finally the thesis follows up the influence of Common Agricultural Policy to particular farm in the Czech Republic. At the conclusion of this thesis come evaluation and statement of the results and the point of view of the author.

Key Words

Agricultural subsidies, Common Agricultural Policy of European Union, farms, organic farming, organic farm.

Obsah

Seznam obrázků.....	11
Seznam tabulek.....	12
Seznam zkratk.....	13
Úvod.....	15
1 Stanovení cílů práce, formulace výzkumných předpokladů případně hypotéz	16
1.1 Cíle diplomové práce	16
1.2 Stanovení výzkumných předpokladů.....	16
1.3 Stanovení hypotéz.....	18
1.4 Metodika práce.....	18
2 Úvod do společné zemědělské politiky EU	20
2.1 Specifikace zemědělství EU	20
2.2 Vývoj evropské zemědělské integrace.....	21
2.3 Původní cíle SZP EU	23
2.4 Původní principy SZP EU.....	25
2.5 Reformy SZP	26
2.6 Financování SZP EU.....	41
3 Postavení biofarm v evropském zemědělství.....	49
3.1 Ekologické zemědělství	49
3.2 Biofarmy	56
4 Vliv společné zemědělské politiky EU na daný podnikatelský subjekt	62
4.1 O farmě	62
4.2 Dotace v rámci EAGF.....	63
4.3 Dotace v rámci EAFRD	67
4.4 Vyhodnocení projektů.....	75
5 Formulace závěrů, ověření výzkumných předpokladů případně hypotéz.....	79
5.1 Ověření výzkumných předpokladů.....	79
5.2 Ověření hypotéz.....	84
5.3 Formulace závěrů.....	87

Závěr	88
Seznam použité literatury	89

Seznam obrázků

<i>Obrázek 1: Logo EU pro biovýrobek (tzv. Euro-Leaf).....</i>	<i>53</i>
<i>Obrázek 2: Počet biofarem v letech 1990 - 2011</i>	<i>82</i>
<i>Obrázek 3: Lineární model testu závislosti počtu biofarem na výši dotací.....</i>	<i>85</i>
<i>Obrázek 4: Odmocninový model testu závislosti výměry ekologicky obdělávané půdy na výši dotací</i>	<i>86</i>

Seznam tabulek

<i>Tabulka 1: Schéma zvýšení povinné modulace.....</i>	<i>34</i>
<i>Tabulka 2: Příjmy rozpočtu EU (r. 2011)</i>	<i>43</i>
<i>Tabulka 3: Finanční perspektiva 07 – 13.....</i>	<i>45</i>
<i>Tabulka 4: Počet pracovníků na biofarmách v letech 08/09.....</i>	<i>51</i>
<i>Tabulka 5: Počet biofarem dle výměry (2011)</i>	<i>56</i>
<i>Tabulka 6: Vývoj počtu biofarem 1990 - 2011</i>	<i>57</i>
<i>Tabulka 7: Vývoj výměry ekologicky obdělávané půdy 1990 - 2011</i>	<i>58</i>
<i>Tabulka 8: Vývoj podílu ekologicky obdělávané půdy z celkové zemědělské půdní výměry v letech 1990 - 2011</i>	<i>59</i>
<i>Tabulka 9: Srovnání struktury půdního fondu 2010 a 2011.....</i>	<i>59</i>
<i>Tabulka 10: Počet zvířat chovaných na ekofarmách v letech 2010 a 2011</i>	<i>60</i>
<i>Tabulka 11: Vývoj dotací v ekologickém zemědělství 1998 – 2011 v mil. Kč.....</i>	<i>61</i>
<i>Tabulka 12: Dotace (Kč) v rámci agroenvironmentálních opatření 2007 - 2011.....</i>	<i>64</i>
<i>Tabulka 13: Dotace (Kč) na ošetření travních porostů – louky 2004 - 2011.....</i>	<i>65</i>
<i>Tabulka 14: Dotace (Kč) na ošetření travních porostů – pastviny 2004 - 2011</i>	<i>66</i>
<i>Tabulka 15: Platba (Kč) na méně příznivé oblasti 2009 - 2011</i>	<i>67</i>
<i>Tabulka 16: Časový harmonogram realizace projektu</i>	<i>68</i>
<i>Tabulka 17: Výdaje bez DPH</i>	<i>70</i>
<i>Tabulka 18: Nabídky dodavatelů v Kč bez DPH.....</i>	<i>71</i>
<i>Tabulka 19: Časový harmonogram realizace projektu</i>	<i>72</i>
<i>Tabulka 20: Způsobilé výdaje bez DPH.....</i>	<i>74</i>
<i>Tabulka 21: Nabídky dodavatelů v Kč bez DPH.....</i>	<i>75</i>
<i>Tabulka 22: Indikátory pro vyhodnocení 2007 – 2011 (v tis. Kč).....</i>	<i>76</i>

Seznam zkratek

C/C	Cross-compliance
ČR	Česká republika
DPH	Daň z přidané hodnoty
EAFRD	European Agricultural Fund for Rural Development
EAGF	European Agricultural Guarantee Fund
EHS	Evropské hospodářské společenství
EU	Evropská unie
EZOZF	Evropský zemědělský orientační a záruční fond
FADN	The Farm Accountancy Data Network
GATT	Všeobecná dohoda na clech a obchodu
HDP	Hrubý domácí produkt
HND	Hrubý národní důchod
HNP	Hrubý národní produkt
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
MZe	Ministerstvo zemědělství
PR	Vztah s veřejností
R ²	Koeficient determinace
SPS	Single Payment Scheme
SRN	Spolková republika Německo
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
SZP	Společná zemědělská politika
TUL	Technická univerzita v Liberci

ÚKZÚZ	Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
USA	Spojené státy americké
α	Konstanta
β	Koeficient

Úvod

Ekologické zemědělství je rychle se rozvíjejícím a dynamickým odvětvím celého zemědělství. V České republice se postupně rozvíjí od svrnutí bývalého režimu v listopadu 1989. Poptávka po bioproduktech rok od roku stoupá a trh se naplňuje výrobky, které jsou vyrobeny v souladu s ochranou životního prostředí. Spotřebitelé se naučili vyhledávat produkty, které jsou takto vyrobeny a jsou ochotni si za ně připlatit. Z tohoto důvodu bude zajímavé ověřit jaký vliv na tento vývoj má Společná zemědělská politika Evropské unie.

Práce bude zaměřena na podrobnou analýzu evropské zemědělské politiky. Co se nejbližšího osvětlení problematiky týče, bude zkoumán vývoj Společné zemědělské politiky do hloubky, to jak se měnily cíle a principy zemědělské politiky skrze reformy, až k aktuálnímu stavu zemědělství v integrované Evropě. Prostor bude věnován i budoucímu vývoji a plánům Evropské unie, které budou ovlivňovat zemědělství na starém kontinentě v nejbližších letech. Další kapitola bude věnována biofarmám, jakožto novému trendu celého zemědělství. Snahou bude osvětlit důležitost ekologického zemědělství a jeho význam pro společný evropský trh. Z nejužšího pohledu se práce bude zabývat konkrétním zemědělským subjektem, který se podílí na výrobě bioproduktů. Bude důležité dokázat vliv EU na hospodaření dané biofarmy a nastítnit její vývoj po vstupu České republiky do Evropské unie.

Závěrem práce bude vyhodnocení Společné zemědělské politiky Evropské unie ve vztahu k ekologickému zemědělství a ke konkrétnímu zemědělskému subjektu. Důležité bude ověření pozitivních dopadů politiky a jejích změn. Ověření budou probíhat na základě nabytých informací z celé části diplomové práce. Informace budou voleny a řazeny tak, aby co nejlépe charakterizovaly danou problematiku a dopomohly k dosažení předem stanovených cílů.

1 Stanovení cílů práce, formulace výzkumných předpokladů případně hypotéz

V této kapitole jsou stanoveny cíle diplomové práce a určeny postupy a metody potřebné k dosažení cílů. Dále jsou zde stanoveny výzkumné předpoklady a hypotézy, které je nutno v rámci daného problému ověřit.

1.1 Cíle diplomové práce

Hlavním cílem diplomové práce je zhodnocení dopadů Společné zemědělské politiky Evropské unie na vybraný zemědělský podnik v České republice. Dílčí cíle jsou stanoveny tak, aby postupně napomohly k dosažení cíle hlavního. Dílčí cíle jsou ověření vlivu Společné zemědělské politiky na zemědělství ve členských státech, dále také ověření dopadu Společné zemědělské politiky v ekologickém zemědělství se zaměřením na Českou republiku.

1.2 Stanovení výzkumných předpokladů

Stanovení výzkumných předpokladů a jejich následné ověření je důležité pro dosažení cílů diplomové práce. Předpoklady jsou voleny tak, aby měly skutečný význam pro dosažení cílů práce. Musí být v souladu s existující teorií a ověřovány pomocí předem stanovených metod a technik.

1.2.1 Předpoklad č. 1

„Evropská unie podporuje zemědělství ve členských státech.“

Pro podrobnější zkoumání celého problému je nutné nejprve zjistit, zda Evropská unie podporuje zemědělství ve členských státech. Nástrojem podpory by měla být Společná zemědělská politika. Proto bude nutné zkoumat její poslání od samého začátku, tak aby se potvrdil daný předpoklad.

1.2.2 Předpoklad č. 2

„Evropská unie vydává stále více prostředků na SZP.“

Předpoklad je možné ověřit pomocí historických i současných dat, které odrážejí hospodaření Evropské unie ve vztahu k její SZP.

1.2.3 Předpoklad č. 3

„Evropská zemědělská politika se snaží chránit životní prostředí.“

U tohoto předpokladu bude nutné se zabírat zejména teoretickými daty a legislativními ustanoveními. Rovněž změna postoje SZP na daný problém bude mít vysokou vypovídající hodnotu.

1.2.4 Předpoklad č. 4

„Společná zemědělská politika podporuje ekologické zemědělství v ČR, počet biofarem se zvyšuje.“

Předpoklad je důležitý k potvrzení vlivu SZP na biofarmy v ČR. Údaje potřebné k ověření mohou pocházet z výročních zpráv Evropské komise pro ČR, nebo údajů poskytovaných Ministerstvem zemědělství ČR, vývoj počtu biofarem je důležitý pro zachycení trendu českého zemědělství.

1.2.5 Předpoklad č. 5

„Existence zemědělského subjektu je závislá na financích z fondů EU.“

Pro ověření tohoto předpokladu bude nutné se blíže seznámit s hospodařením konkrétního zemědělského subjektu, s jeho finanční situací a o způsobu získávání a výši finančních prostředků z EU a efektivnosti jejich využití.

1.3 Stanovení hypotéz

Hypotéza je ve výzkumu chápána jako podmíněný výrok (předběžná domněnka) o vztahu mezi jevy nebo jejich určitými stránkami. Hodnověrnost hypotézy je podmíněna získáním dalších důkazů, faktů, argumentů a potvrzení pravdivosti. Má-li být hypotéza potvrzena, musí zodpovědět všechny stanovené otázky. Hypotézy jsou ověřovány statistickými metodami.

1.3.1 Hypotéza č. 1

„Zvyšující se počet biofarem v ČR přímo odpovídá výši dotací z fondů Evropské unie a národních zdrojů.“

Tato hypotéza může určit závislost počtu biofarem na výši financí směřujícím právě k ekologicky šetrným zemědělcům. K zjištění závislosti bude potřeba využít patřičných statistických metod, popřípadě i statistických programů ke zpracování dat.

1.3.2 Hypotéza č. 2

„Výměra ekologicky obdělávané půdy je závislá na výši dotací z fondů EU a národních zdrojů.“

Hypotéza může potvrdit závislost ekologicky obdělávané půdy na celkovém objemu dotací biofarmářům z EU. K přijetí či zamítnutí hypotézy bude nutné prozkoumat vzorky dat odpovídající danému tématu.

1.4 Metodika práce

Aby bylo možné danou problematiku objektivně popsat, analyzovat a následně utvořit opodstatněné závěry, je nezbytné se nejdříve věnovat studiu odborné literatury týkající se SZP EU a ekologického zemědělství v rámci EU a ČR. Dále bude následovat analýza postavení biofarem v EU a ČR a nakonec se přihlédnou na vliv SZP na daný podnikatelský zemědělský subjekt z ČR.

Po nastudování dané problematiky v literatuře, se bude nutné zabývat přímo problematikou vybrané firmy. K tomu poslouží osobní komunikace s majitelem, získání podkladů pro již získané dotace, průběžné a závěrečné zprávy k projektům. Na tyto podklady budou aplikovány znalosti nabyté předešlým studiem. Tím bude docíleno porovnání teorie a praxe. Z této činnosti vyplyne efektivnost čerpání dotací dané firmy, popřípadě návrhy pro jeho zlepšení.

Pro ověřování hypotéz bude využito statistické metody, která bude nejlépe vyhovovat a odůvodňovat závislost dvou proměnných. Pro popis závislosti dvou kvantitativních proměnných lze využít více různých modelů, které vystihují průběh jejich závislosti. Tyto modely se dají graficky znázornit pomocí bodového diagramu. Kde trend vhodného modelu určuje křivka či přímka. Vhodnost modelu je nutné ověřit pomocí hodnot testu kritérií, konstantou (α) a koeficientem (β), které dle své P- value, stanoví jejich důležitost pro model. Dalším potřebným údajem je koeficient determinace (R^2), který sděluje, kolik procent závislosti se dá vyjádřit daným modelem. Výsledná P – value analýzy rozptylů modelu určí, zda se na dané hladině významnosti dá zamítnout nulová hypotéza a přijmout hypotéza alternativní.¹

¹ MELOUN, M., J. MILITKÝ. *Statistická analýza experimentálních dat*. 2. vyd. Praha: Academia, 2004. 953 s. ISBN 80-200-1254-0.

2 Úvod do společné zemědělské politiky EU

Zemědělství vždy patřilo k nejdiskutovanějším a problematickým oblastem při vytváření evropské integrace. Přes řadu reforem a problémů, které provázely celé odvětví a s ním i společnou zemědělskou politiku (SZP), patří tato problematika stále k nejaktuálnějším oblastem společného zájmu dnes již pro 27 členských států EU. V následujícím textu budou zmíněna základní fakta o evropském zemědělství, o vývoji a fungování SZP EU.²

2.1 Specifikace zemědělství EU

Je obecně známo, že sektor zemědělství má svá zvláštní specifika. Řada teoretiků se shoduje, že zemědělská výroba má specifické podmínky a trh zde nemusí působit tak, jako v ostatních odvětvích. Hlavními důvody těchto abnormalit jsou zejména:

- silný dopad přírodních faktorů spolupůsobících v zemědělství. Využití půdy jako hlavního výrobního vstupu, klimatické podmínky a existence biologického cyklu (tj. zrání rostlin, růst zvířat). Výroba je tímto velmi omezena, jak místně, tak i časově. Její nabídka je nepružná, nedokáže okamžitě reagovat na dění na trhu, a proto musí být často podporována státem,
- nedokonalá konkurence v zemědělství. Zemědělství tvoří především malí a střední výrobci, kteří jsou v nevýhodném postavení vůči vesměs silnějším monopolizovaným odběratelům jejich výstupů, tak vůči dodavatelům výrobních vstupů,
- nižší úroveň produktivity práce v zemědělství. Tento faktor je dán omezeným využíváním techniky a technologií na rozdíl od jiných oborů. Důsledkem je nižší růst důchodů zemědělců a jejich životní úrovně,

² FOJTÍKOVÁ, L., M. LEBIEDZIK. *Společné politiky EU: historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 179s. ISBN 978-80-7179-939-9.

- ekologie. Je těsně spojena se státní politikou v daném regionu. Zaměřuje se na zmírnění nepříznivých vlivů zemědělské činnosti (chemizace půdy, eroze atd.).³

Většina těchto faktorů je velkým důvodem pro zásahy jednotlivých zemí, ale dokonce i jako motiv pro tvorbu mezinárodní integrace zemědělství, která zásahy rozpracovává na nadnárodní úrovni.

Kromě těchto přírodně ekonomických činitelů se objevily, zejména po druhé světové válce, další i historicko politické, či konkurenční a strategické důvody integrace:

- relativní zaostalost výkonnosti zemědělství. Zaostalost evropského zemědělství v komparaci se zemědělstvím USA (i jiných vyspělých producentů), vedla k pozdějšímu vytyčení základních cílů integrace – zvýšení produktivity práce, zlepšení konkurenčního postavení evropských producentů v zahraničí,
- nedostatečná produkce v západní Evropě. Obavy z budoucího vývoje závislosti na dovozu zemědělských komodit.⁴

2.2 Vývoj evropské zemědělské integrace

Myšlenka společné zemědělské politiky se začala budovat ze začátku 50. let. Se vznikem Evropského hospodářského společenství (EHS) na základě Římské smlouvy, která vešla v platnost v roce 1958 a byla podepsána Francií, Spolkovou republikou Německo (SRN), Belgií, Lucemburskem, Nizozemím a Itálií. Společná zemědělská politika tak byla od samého začátku v plánech pro evropskou integraci.⁵

³ NEUMANN, P. *Společná zemědělská politika EU: vznik, vývoj a reformy, mezinárodní komparace*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2004. 66 s. ISBN 80-245-0814-1.

⁴ Tamtéž.

⁵ BARÁKOVÁ, B. *Financování společné zemědělské politiky Evropské unie se zaměřením na Českou republiku*. 1. vyd. Liberec: TUL, 2010. 162 s. ISBN 978-80-7372-657-7.

2.2.1 První integrační aktivity

První pokusy lze datovat už na počátek 50. let. Hlavním iniciátorem byla obzvláště Francie (největší zemědělský producent v Evropě), která chtěla prosadit nejprve ideu sektorové integrace, což byla obdoba Evropského sdružení uhlí a oceli, včetně nadnárodního řídicího orgánu. Jednání se postupně zúčastnilo sedmnáct evropských zemí. Tento záměr však zůstal nenaplněn, kvůli obavám některých zemí z výrazné institucionalizace tohoto odvětví a také obavy ze ztráty státní suverenity v oblasti zemědělské politiky. U tohoto méně vyspělého odvětví se zdál takto vysoký stupeň integrace zcela nereálný.

Po opuštění od původních záměrů se Francie snažila prosadit alespoň částečné návrhy na vznik společných podmínek koordinace trhů. Tím se myslelo úsilí na sblížení cen výrobků, racionalizace výroby a harmonizace mezinárodního obchodu se zemědělskými komoditami. Avšak ani tato podoba integrace se nepovedla prosadit a tudíž všechny pokusy zůstaly jen u otázky možné liberalizace evropského zemědělského obchodu.

Tyto první fáze naznačili, že se bude jednat o velmi obtížný proces synchronizace odlišných kultur, rozdílných ekonomik a různých myšlenek.⁶

2.2.2 Vznik společné zemědělské politiky

Po zkušenostech nabytých z let minulých a ponaučením z problémů s formováním SZP začala od roku 1958 (od vzniku EHS) nová etapa tvoření SZP. Tato etapa by se dala popsat jako gradualistický proces hledání společných zájmů cestou co nejmenšího odporu. První plán na integrování evropského zemědělství je popsán v Římské smlouvě (smlouva o založení EHS). Do této smlouvy byl také vložen předpoklad, že další podrobnější otázky budou dopracovány na samostatné konferenci věnované výhradně zemědělství.⁷

⁶ BUSINESSINFO.CZ. *Historie Společné zemědělské politiky [online]*. Praha: BusinessInfo.cz, 2005-05-22 [vid. 2011-12-12]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/historie-spolecne-zemedelske-politiky/1000521/53178/>.

⁷ NEUMANN, P. *Společná zemědělská politika EU: vznik, vývoj a reformy, mezinárodní komparace*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2004. 66 s. ISBN 80-245-0814-1.

V první etapě (1958-1961) byl kladen důraz na formování společného trhu. Na konferenci v italské Strese (1958-07-11) členské země, ve kterých dosud existovaly odlišné systémy udělování podpor zemědělským subjektům, rozhodly o stanovení hlavního regulačního nástroje, tím se stala cena. Cena bude navrhována Komisí a schvalovat ji bude Rada ministrů. Kromě dohod o cenách byly stanoveny základní principy SZP (viz kapitola 2.4).

Ve druhé etapě (1962-1965) se začaly hlavní principy realizovat. Začal se organizovat trh pro některé zemědělské produkty (obilí, maso, mléko a mléčné produkty) a začalo řízené sbližování cen. 14. ledna 1962 byl vytvořen Evropský zemědělský orientační a záruční fond (EZOZF), ten od roku 1964 poskytoval subvence zemědělcům, tudíž naplnil plán finanční solidarity. Dále byly utvořeny zásady preferování domácích produktů před těmi ze zahraničí a zásada zajišťující zemědělcům podobný životní standart jako osobám pracujícím v průmyslu.

Ve třetí etapě (1966-1970) byl dokončen celkový volný pohyb zemědělských produktů v rámci EHS a zavedena celní unie vůči ostatním zemím. Společné ceny výrobků již existovaly a EZOZF hradil vnitřní i vývozní dotace. Byla nastartována strukturální a sociální zemědělská politika.⁸

2.3 Původní cíle SZP EU

V Římské smlouvě (Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství) je stanoveno 5 základních cílů:

- zvýšit produktivitu zemědělství podporou technického pokroku a zajišťováním racionálního rozvoje zemědělské výroby a optimálního využití výrobních vstupů, zejména pak práce,
- zajistit odpovídající životní úroveň zemědělců, zejména zvýšením individuálních příjmů osob v zemědělství zaměstnaných,

⁸ NEUMANN, P. *Společná zemědělská politika EU: vznik, vývoj a reformy, mezinárodní komparace*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2004. 66 s. ISBN 80-245-0814-1.

- stabilizovat trh,
- zaručit plynulost zásobování,
- zajistit spotřebitelům potraviny za rozumné ceny.⁹

Ekonomické cíle reagují na zaostávání výkonnosti evropského zemědělství za ostatními vyspělými regiony. Důležitý byl obzvláště pak v rané fázi po 2. světové válce, kdy byla potřeba zajištění potravinové soběstačnosti. Ač se zdá být tento bod jako relevantní, později se ukázalo, že má také negativní dopady. Pumpování produktivity práce (skrz aktivitu států a nadstátních orgánů) vedlo k rychle rostoucím přebytkům produkce – tržní nerovnováhy. Tento jev vedl k velkému finančnímu zatížení systému SZP. Další nechvalný jev měla za následek mechanizace, která vedla k propouštění a následnému vylidňování venkova.

Sociální cíle SZP jsou ovlivněny vysokou mírou solidarity. Evropský integrační proces obsahuje výraznou sociální složku, jejím cílem je zaručit spravedlivou životní úroveň pracovníkům v odvětví zvýšením jejich disponibilních důchodů a také zabezpečit adekvátní ceny pro spotřebitele. Tyto cíle jsou, jak pro zemědělce, tak i pro konečné spotřebitele pochopitelné, avšak dohromady neslučitelné. Např.: vysoké důchody výrobců jsou bez zásahu státu zabezpečitelné pouze za cenu zvýšení cenové úrovně výrobků pro konečného spotřebitele.

Politické cíle jsou především požadavky na stabilizaci trhu a vytvoření podmínek potravinové soběstačnosti. Stabilizací trhu se zamezí výkyvům na vnitřním potravinovém trhu. Prosazování je spjato s ochranou domácí produkce proti zahraniční konkurenci vedoucí k zachování zemědělské kapacity a k zajištění soběstačnosti i za cenu nízké

⁹ Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství. *The Treaty of Rome* [online]. Řím: Evropské hospodářské společenství. 1957-03-25 [vid. 2011-12-12]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/emu_history/documents/treaties/rometreaty2.pdf.

efektivitu. Za ochranu domácích zájmů lobují silné skupiny, které mohou mít kladný i záporný vliv na dané politické scéně.¹⁰

2.4 Původní principy SZP EU

SZP je postavena na třech základních principech:

- jednotný trh zemědělských produktů,
- preference domácích výrobků před zahraničními,
- finanční solidarita při provádění SZP.

Z prvního principu vyplývá, že mezi členskými státy funguje volný pohyb zemědělských výrobků, jakožto část společného evropského trhu. V tomto systému se neplatí žádná cla a nejsou ani jiná omezení. Trh je řízen jednotnými pravidly, využívá jednotné nástroje. Hlavním nástrojem je cena. Cílová (indikativní) cena, tj. cena odhadovaná tak, aby co nejlépe vyčíslila hodnotu komodity, je stanovena tak, aby poskytovala producentům stabilizovaný důchod. Je určena pro většinu výrobků a je minimálně jednou za rok aktualizována. Je určována administrativně Radou EU po předložení návrhu evropské Komise. Další typ ceny je cena intervenční. Ta se rovná cenovému minimu, při jakém je výrobci garantován zisk. Stát nakupuje v období nabídkového přebytku za tuto cenu a tím zajišťuje pro producenta odbyt.¹¹ Působení těchto cen pokrývá největší část zemědělských výrobků. Koriguje se jimi domácí produkce a slouží také k ovlivňování cenové hladiny na společném trhu.

Princip preference domácích výrobků upřednostňuje odbyt výrobků vyrobených v rámci jednotného trhu. Důležitým nástrojem je další druh ceny. Cena prahová. Ta je určena pro

¹⁰ NEUMANN, P. *Společná zemědělská politika EU: vznik, vývoj a reformy, mezinárodní komparace*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2004. 66 s. ISBN 80-245-0814-1.

¹¹ PELKMANS, J. *European Integration: Methods and Economic Analysis*. 2. vyd. Harlow: Pearson Education Limited, 2001. 419 s. ISBN 0-582-40486-X.

ochranu domácích producentů před zahraničními. Levné výrobky ze zahraničí jsou navýšeny a clo, tak aby dorovnal minimální cenu na společném trhu. Pomocí prahových cen (spolu s dalšími omezeními – cla, množstevní omezení atd.) dochází k regulaci dovozu. V případě exportu existují pro domácí vývozce refundace, které kompenzují nižší cenovou hladinu v zahraničí a pomáhají stlačit cenu vývozcům na potřebnou úroveň.

Princip finanční solidarity je postaven na myšlence spoluúčasti všech členských zemí na financování SZP. Hlavním nástrojem byl Evropský zemědělský orientační a záruční fond. Zdrojem jeho financování byla dovozní cla, část daně z přidané hodnoty (DPH) a členské příspěvky (podle velikosti hrubého domácího produktu - HDP). EZOF měl dvě sekce. Sekce záruční sloužila k regulování vnitřního trhu a k exportním subvencím. Sekce orientační byla zaměřena na financování strukturálních opatření a byla součástí politiky regionální. Sloužila k vylepšování zemědělských podmínek, přizpůsobování struktury, budování infrastruktury atd. Později byl tento fond nahrazen jiným záručním fondem (viz kapitola 2.6.2).¹²

2.5 Reformy SZP

SZP dosáhla svých původních cílů, tj. zvýšit produktivitu práce, zvýšit množství výroby, stabilizovat trhy, zajistit bezpečné zásobování potravin a ochránit vnitřní trh před nebezpečnými fluktuacemi světového trhu.¹³ Na druhou stranu tyto úspěchy byly doprovázeny ne příliš potěšujícími jevy. Z velké akcelerace výroby vznikaly přebytky a posléze nutnost jejich vykupování do intervenčních skladů. Nutno si připustit, že motivace pro zemědělce byla obrovská. Výkupy nadbytečných výrobků za intervenční ceny, garantovaly velké zisky. To vyústilo v nadměrné výdaje na SZP. Také panovaly obavy, zda dotace, které tolik zatěžkávají rozpočet EU, skutečně putují tam, kde jsou potřeba. MacSharry tvrdil, že: „až 80 % prostředků plyne do rukou 20 % zemědělců, tedy

¹² NEUMANN, P. *Společná zemědělská politika EU: vznik, vývoj a reformy, mezinárodní komparace*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2004. 66 s. ISBN 80-245-0814-1.

¹³ LEBIEDZIK, M. *Hospodářská politika Evropské unie*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita, 2000. 120 s. ISBN 70-7248-087-1.

k velkým producentům.¹⁴ Nad všemi těmito body se bylo potřeba zamyslet a snažit se najít řešení, jak uzdravit SZP.

2.5.1 Mansholtův plán

Sicco Mansholt byl evropský komisař pro zemědělství, který byl ve funkci od roku 1958 do roku 1972. Celou dobu byl velmi aktivní, co se týče hledání efektivnějšího způsobu řízení SZP. První vážný pokus o změnu SZP byl v roce 1968, kdy Komise předložila tzv. Mansholtův plán (součást dokumentu Zemědělství 1980). Plán byl zaměřen na snížení počtu zaměstnanců v zemědělství a na modernizaci odvětví. Snížení počtu zemědělců mělo být zajištěno snížením intervenčních a cílových cen. „Slabší“ zemědělci, kteří si nemohli dovolit vyrábět za tak nízké ceny, by pravděpodobně trh opustili. Mansholt měl pro takové jedince připraven pomocný důchodový balíček. Plán však ztroskotal na plánovaném snížení cen, které se samozřejmě nelíbilo velkozemědělcům, kteří by přišli o nemalé množství peněz. Zájmové skupiny farmářů protestovaly proti přijetí plánu v platnost a uspěly. Mansholtovi se podařil prosadit pouze tzv. miniplán, který obsahoval modernizaci, snížení věku pro odchod do důchodů a poradenství.¹⁵

Další pokus, a teď už úspěšnější proběhl začátkem 80. let. Uskutečněn byl převážně kvůli velkému nárůstu výdajů SZP a také plánovanému tzv. „jižnímu“ rozšířením EHS (Řecko, Španělsko i Portugalsko jsou země s výrazným primárním sektorem). Bylo odsouhlaseno snížení intervenčních cen, stanoven procentní limit na výdaje SZP a zavedeny výrobní kvóty na některé výrobky (dohoda z Fontainebleau). Tyto opatření však nebyly dostatečné a výdaje na zemědělství stále stoupaly.¹⁶

¹⁴ FIALA, P., M. PITROVÁ. *Evropská unie*. 2. vyd. Brno: CDK, 2010. 803 s. ISBN 978-80-7325-223-6.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ BARÁKOVÁ, B. *Financování společné zemědělské politiky Evropské unie se zaměřením na Českou republiku*. 1. vyd. Liberec: TUL, 2010. 162 s. ISBN 978-80-7372-657-7.

2.5.2 MacSharryho reforma

Kromě stále stoupajících výdajů existovalo několik dalších podnětů pro zrealizování reformy. Zintenzivnění zemědělské činnosti a s ním spojené používání hnojiv a hormonálních prostředků vedlo k erozím a průniku škodlivých biologických látek do půdy. Tyto skutečnosti daly podnět vzniku tzv. zemědělskému environmentalismu, jeho důsledkem potom byl zvýšený tlak na zvyšování kvality produkce potravin a rozvoj venkova bez těchto negativních vlivů. Další podnět dal fakt, že SZP přestala plnit svůj původní cíl. Byla založena jako program sociální stability zemědělské komunity, ale přitom největší objem nákladu byl vynaložen na vývozní dotace místo přímo pro potřeby zemědělců. Tento fakt souvisí i s posledním a nejdůležitějším podnětem pro vytvoření reformy. Vysoká cenová hladina v rámci Společenství, ochranná aktivita vnitřního trhu a znevýhodňování zahraniční produkce vedly k velkému tlaku ze strany USA a GATT¹⁷ (Všeobecná dohoda na clech a obchodu). Spor vygradoval v Uruguayském kole zasedání GATT v roce 1986 a vyústil k zahájení reformy SZP Společenství.¹⁸

Reforma se začala projednávat v květnu 1992 a nese jméno irského komisaře pro zemědělství Raye MacSharryho. Výchozím bodem této reformy byla revize cílů EHS a také jestli vynakládané prostředky jsou vynaloženy adekvátně a efektivně. Původní cíl, stimulace zemědělské produkce, byl jednoznačně splněn a je potřeba přistoupit ke zvyšování kvality. Co se týče stabilizace příjmů zemědělců, se nedá mluvit o splnění, neboť MacSharry tvrdil, že 80 % výdajů směřuje pouhým 20 % zemědělců. Tudíž se podporují pouze velké prosperující podniky. V neposlední řadě hodnocení působení zemědělské činnosti na životní prostředí bylo hodnoceno jako zcela nevyhovující.

¹⁷ Všeobecná smlouva o clech a obchodu. *GATT* [online]. Praha: Businessinfo.cz. 2002-12-20 [vid. 2011-12-14]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/pravni-prostredi-celni-problematika/vseobecna-dohoda-o-clech-a-obchodu-gatt/1000487/4819/>.

¹⁸ FIALA, P., M. PITROVÁ. *Evropská unie*. 2. vyd. Brno: CDK, 2010. 803 s. ISBN 978-80-7325-223-6.

MacSharry změnil pojetí základního pohledu na SZP. Nadále už nebude cena základním faktorem, nýbrž produkce.¹⁹ Asi nejdůležitější změnou bylo zrušení plošné podpory a zavedení přímých (kompenzačních) plateb. Velikost dotací jednotlivým zemědělským subjektům byla určována podle velikosti obdělávané půdy nebo podle kusů dobytka atd. Snížily se intervenční ceny, což mělo odstranit velký rozdíl mezi cenovými hladinami společenství a světa. To mělo dopomoci producentům dostat se na zahraniční trhy a stát se na nich konkurenceschopnými. Další bylo vyplácení kompenzací za snižování produkce (například za ponechání ladem určitého procenta orné půdy). Jinou možností bylo například zalesňování nebo agroturistika. Další bod se snažil snížit počet osob v zemědělství zaměstnaných podporou zemědělců starších 55 let pro odchod do důchodu.

V důsledku uplatňování těchto změn docházelo k úbytku kusů dobytka a ke snižování celkové rozlohy orné půdy. Daleko více se SZP začala věnovat životnímu prostředí. Nově měli nárok na dotace také zemědělci, kteří se orientovali na tzv. ekologické zemědělství, které má menší dopady na životní prostředí. Největší přínos měla asi změna z plošných dotací na přímé platby. Cenové podpory vedoucí k nadprodukcí byly sníženy a nahrazeny přímými dotacemi zemědělců. Tím došlo ke snížení výdajů na likvidování přebytků a efektivnějšímu financování SZP.²⁰

2.5.3 Agenda 2000

Další událostí týkající se zemědělské politiky bylo přijetí finančního výhledu Společenství v rámci dokumentu Agenda 2000, který byl navržen Evropskou komisí již v roce 1997 a později, v roce 1999 schválen při zasedání Evropské rady v Berlíně. Součástí tohoto finančního výhledu na roky 2000 – 2006 nebylo pouze rozvržení financí, ale také konkrétní navržení reformních bodů SZP:

- kultivace a rozvoj venkova,

¹⁹ Reforma SZP v roce 1992. *Reforma CAP - 1992* [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2005-05-18 [vid. 2011-12-15]. Dostupné z: http://www.czp.cuni.cz/info/EU/Zemedelstvi/reforma_cap.htm.

²⁰ BARÁKOVÁ, B. *Financování společné zemědělské politiky Evropské unie se zaměřením na Českou republiku*. 1. vyd. Liberec: TUL, 2010. 162 s. ISBN 978-80-7372-657-7.

- péče o životní prostředí,
- kvalita potravin a jejich zdravotní nezávadnost,
- zjednodušení zemědělské legislativy,
- podpora udržitelného zemědělského vývoje.²¹

Dříve se SZP orientovala spíše na snížení výdajů. V této reformě se ale zaměřila z velké části na neekonomické aspekty v chápání SZP např. rozvoj venkova, ekologie, kvalita a zdravotní nezávadnost potravin. Důvodem byly krize z konce devadesátých let, kdy se Evropa zmítala v problémech onemocnění dobytka. Kulhavka, slintavka a nemoc šílených krav stály za vybíjením celých stád a vedly k velkému nárůstu nedůvěry k hovězímu masu mezi spotřebiteli. Bylo potřeba zavést taková opatření, aby se v budoucnu těmto problémům předešlo. Důležité také bylo vylepšení pravidel pro přímé platby zemědělcům tak, aby skutečně napomáhaly rozvíjet venkovské prostředí. Zjednodušením zemědělské legislativy mělo dojít k učinění celého sektoru transparentnějším a jednodušším k orientaci pro každého zemědělce. Udržitelný zemědělský vývoj měl změnit chápání producentů a přesměřovat jejich chápání na tržní, tudíž změnit orientaci z nejvíce subvencovaných výrobků na ty, které vyžaduje trh.

2.5.4 Fischlerova reforma

V polovině roku 2002 předložila Komise Evropské radě dokument nazývaný Mid-Term Review. Tento dokument je zaměřen na posouzení dopadů reformy Agenda 2000. Ze zprávy vyplývá, že jako nejdůležitější shledává Evropská komise reformu týkající se přímých plateb. Ta byla označena jako velmi efektivní. Celkově bylo důležité zlepšení financování SZP kvůli plánovanému vstupu dalších zemí do Evropské unie.²² Na základě

²¹ FIALA, P., M. PITROVÁ. *Evropská unie*. 2. vyd. Brno: CDK, 2010. 803 s. ISBN 978-80-7325-223-6.

²² Osservatorio Sulle Politiche Agricole dell'UE. *The Mid-Term Review Of The Common Agricultural Policy: Assessing The Effects Of The Commission Proposal* [online]. Řím: INEA. 2011-12-11 (vid. 2011-12-15). Dostupné z: <http://ideas.repec.org/p/ags/ineawp/14802.html>.

tohoto dokumentu představil tehdejší komisař pro zemědělství Franz Fischler další návrh reformy SZP. Návrh byl přijat 26. června 2003 na summitu v Lucemburku a vstoupil v platnost v roce 2005 (členské země mohly tento termín posunout až do roku 2007).²³

Hlavní opatření, která vzešla z této reformy, byla:

- oddělení přímých plateb od produkce (decoupling),
- systém „křížové shody“ (cross-compliance),
- modulace znamenající postupný odsun financí z prvního produkčního pilíře (přímé platby a tržní regulace) do druhého pilíře (rozvoj venkova),
- snižování intervenčních cen.²⁴

Decoupling znamená oddělení přímých plateb od produkce na zavedení jednotné platby na farmu (SPS – Single Payment Scheme). Místo více menších plateb obdrží zemědělec pouze jednu. Pro staré členské země EU-15 byla vypočtena na základě referenčního období 2000-2002. U nějakých komodit byla ponechána producentům možnost vázat platby na produkci, tj. coupling.

Cross-compliance (C/C) znamená, že platby jsou závislé na splnění určitých standardů. Bylo zavedeno devatenáct legislativních ustanovení, jako vhodné pečování o zvířata, ochraňování životního prostředí, kvalita a zdravotní nezávadnost potravin, udržování půdy ve vhodném stavu atd. Tato ustanovení měla chránit mimo jiné spotřebitele a měla zaručit kvalitu zemědělských produktů.

Systém povinné modulace v praxi znamená zvětšení objemu finančních prostředků směřujících na rozvoj a obnovu venkova. Reforma v tomto ohledu říká, že od roku 2005 se bude každý rok přesouvat část financí do fondů určených na rozvoj venkova. Toto opatření je dále děleno na podniky dle roční podpory od EU. Podniky s dotací do 500 EUR jsou od

²³ BARÁKOVÁ, B. *Financování společné zemědělské politiky Evropské unie se zaměřením na Českou republiku*. 1. vyd. Liberec: TUL, 2010. 162 s. ISBN 978-80-7372-657-7.

²⁴ FIALA, P., M. PITROVÁ. *Evropská unie*. 2. vyd. Brno: CDK, 2010. 803 s. ISBN 978-80-7325-223-6.

této povinnosti osvobozeny. Ostatní podniky s vyššími příjmy jsou součástí systému s progresivními odvody dle množství pobíraných přímých plateb. Toto pravidlo má za úkol zlepšit alokování financí SZP potřebným (jak kritizoval MacSharry 80/20 %).

Snížování intervenčních cen probíhá od samého začátku reformování SZP. V této reformě se opět snížily intervenční ceny některých komodit, nebo dokonce byly úplně zrušeny.²⁵

V květnu roku 2005 se uskutečnilo shromáždění Zemědělské rady (v té zasedají ministři zemědělství jednotlivých členských zemí), kde se rozhodlo o změnách SZP, která měla celé financování zjednodušit a utvořit více účinné. Tento nový systém měl zemědělství zmodernizovat a měl vylepšit rozpočtovou disciplínu. Byly vytvořeny dva fondy. Evropský zemědělský záruční fond a Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova.

2.5.5 Health Check

20. listopadu 2007 přijala Komise dokument zvaný Kontrola stavu reformy SZP. Health Check (kontrola stavu) měla za úkol hlavně celou Společnou zemědělskou politiku zjednodušit, zmodernizovat a připravit podmínky panující v rozšířené EU. V tomto návrhu, který volně navazuje na minulé reformy, by se mělo zemědělským producentům pomoci lépe reagovat na tržní podmínky a tím vytvořit menší závislost na SZP EU.²⁶

Znovu se podal návrh na modernizaci a zjednodušení systému přímých plateb. Podniky by dostávaly přímé platby podle principu agresivity. Tj. snižování přímých plateb v závislosti na velikosti podniku. Dále Health Check obsahoval zavedení SPS ve státech, ve kterých zatím využívali jednotné platby na plochu.

Také by se změnil tržní nástroje, které by měly více vyhovovat modelu dnešní EU. Protože situace na zemědělských trzích je různá, musely se projednat některé body SZP.

²⁵ FOJTÍKOVÁ, L., M. LEBIEDZIK. *Společné politiky EU: historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 179s. ISBN 978-80-7179-939-9.

²⁶ BARÁKOVÁ, B. *Financování společné zemědělské politiky Evropské unie se zaměřením na Českou republiku*. 1. vyd. Liberec: TUL, 2010. 162 s. ISBN 978-80-7372-657-7.

Např. Povinné vynětí části půdy z produkce, snižování intervencí, vývozní subvence a kvóty na mléko a mléčné výrobky.

V oblasti rozvoje venkova se SZP zaměřila především na ekologii. Podpora zmírňování klimatických změn, výzva ke zlepšení hospodaření s vodou, důraz na podporu biopaliv atd. Vyřešilo se také zvýšení povinné modulace, která byla zavedena už za reformy Franze Fischlera. Tj. přesun finančních prostředků z prvního pilíře (subvence, garanční ceny atd.) do pilíře druhého (rozvoj venkova).²⁷

Nakonec se tento návrh na reformy nesetkal s moc velkým úspěchem. Přijaty byly návrhy týkající se politiky rozvoje venkova. Téměř jednohlasně byly podpořeny návrhy na ochranu životního prostředí. A také se rozhodlo o zrušení kvót na mléko a mléčné výrobky. Naopak návrhy týkající se systému přímých plateb a změn povinné modulace neprošly.

Rok poté, v listopadu 2008, byly přijaty návrhy, které měly upravit a přizpůsobit Fischlerovu reformu současným podmínkám. Nejdůležitější body jsou:

- zvýšení povinné modulace,
- oddělení podpory dosud vázané na produkci,
- cross-compliance pro nové členské státy (pro státy, které přistoupili v roce 2004),
- uvolňování mléčných kvót,
- zrušení některých podpor.²⁸

²⁷ Monitoring legislativy EU. „Zdravotní kontrola“ reformy společné zemědělské politiky. [online]. Praha: euroskep.cz. 2008-07-05 (vid. 2011-12-15). Dostupné z: <http://www.euroskep.cz/8451/1387/clanek/zdravotni-kontrola-reformy-spolecne-zemedelske-politiky>.

²⁸ Tamtéž.

Následující tabulka 1 ukazuje schéma zvýšení povinné modulace v letech 2009 – 2012.

Tabulka 1: Schéma zvýšení povinné modulace

Prahy (v €)	2009	2010	2011	2012
1 až 5 000	0	0	0	0
5 000 až 99 999	5 % + 2 %	5 % + 4 %	5 % + 6 %	5 % + 8 %
100 000 až 199 999	5 % + 5 %	5 % + 7 %	5 % + 9 %	5 % + 11 %
200 000 až 299 999	5 % + 8 %	5 % + 10 %	5 % + 12 %	5 % + 14 %
nad 300 000	5 % + 11 %	5 % + 13 %	5 % + 15 %	5 % + 17 %

Zdroj: Monitoring legislativy EU. „Zdravotní kontrola“ reformy společné zemědělské politiky. [online]. euroskep.cz. Vlastní zpracování.

Schéma ukazuje, že největší zemědělské podniky budou odvádět nejvíce peněz na rozvoj venkova. Resp. peníze, které by jim připadly, budou v rámci progresivní modulace alokovány těm, kdo je více potřebují. Tím by měli být menší podniky, které budou moci o peníze z programu pro rozvoj venkova požádat.

Rozhodlo se o navyšování mléčných kvót každoročně o 1 % až do roku 2013. V roce 2015 se předpokládá, že se tyto kvóty úplně zruší. Dnes je možno pozorovat velkou nadprodukcí mléka. U této komodity se přechod z regulovaného na volný trh moc nepovedl. Velké firmy tlačily cenu dolů, až pod výrobní náklady. A „slabší hráči“ musejí opustit trh.

2.5.6 Budoucí reformy

12. října 2011 zveřejnila Evropská komise dlouho očekávané legislativní návrhy k reformě SZP po roce 2013. Z vyjádření komisaře pro zemědělství Daciana Ciolose je patrné, že návrhy reformou odpovídají nastolenému řádu reformou již od roku 1992. Od tohoto roku se značně změnil směr a cíle Římské smlouvy už jen málo odrážejí požadavky moderní společnosti, které se objevily v posledních desetiletích. Jak tento dokument říká, další cíle by měly být:

- zachování přírodních zdrojů venkova a omezování znečištění se zvláštní pozorností k ekologicky šetrným postupům výroby (výše přímých plateb by měla být přímo závislá na úrovni ekologičnosti daného subjektu),

- podpora zemědělství v oblastech méně příznivých pro tuto činnost,
- zajistit, aby všechny finanční prostředky vynakládané na SZP byly vynakládány efektivně a v souladu s prioritami EU a všech jejích politik,
- sladit účinnost podpory jednotlivců se zájmy regionů a členských států,
- požadovat, aby výrobní metody a postupy byly v souladu s evropskými hodnotami a etikou,
- rozšířit příležitosti výtěžku pro zemědělce,
- zajistit, aby i ti nejchudší měli zaručen přístup k potravinám,
- zachovat evropské „dědictví“ potravin a zemědělských odrůd,
- zachovat kulturní dědictví venkova členských států.²⁹

Vize této reformy je tedy velmi podobná těm, v kterých už dříve byl nejdůležitější přesun finančních prostředků do druhého pilíře. Přitom ale uznává, že je nutné se snažit udržet efektivnost produkce a zachovat model rozsáhlé zemědělské politiky na evropské úrovni. Dále se podporuje kvalita životního prostředí, zachování biologické rozmanitosti a dokonce i dědictví evropské zemědělské krajiny. Také je zmíněna potřeba reorganizace dělení financí a nutnost větší spoluúčasti členských zemí tak, aby všichni pracovali podle evropského veřejného zájmu.

Nově navrhované principy SZP:

- fungování SZP musí být v souladu s cíli a mezinárodní odpovědností EU,
- jednotný trh s minimálním narušením,

²⁹ BUREAU, J-C., L-P. MAHÉ. *CAP reform beyond 2013: An idea for a longer view* [online]. Paříž: notre-europe.eu. 2008-05-27 (vid. 2011-12-16). Dostupné z: http://www.notre-europe.eu/uploads/tx_publication/Etude64-CAP-Propositions-EN_01.pdf.

- finanční odpovědnost členských států, tj. spolufinancování většiny, ne-li všech výdajů SZP.

Nový přístup je založen na třech základních pozorování týkajících se evropského zemědělství:

- struktura zemědělství je různorodá,
- přírodní podmínky pro zemědělství i povaha obhospodařované půdy se značně liší napříč celou Evropou,
- politika typu „jedna velikost sedne všem“ už není potřebná. Stupeň diferenciací farem, zemědělských technik a různorodost půdy si vyžaduje vyšší specializaci, která by lépe seděla danému subjektu.³⁰

2.5.6.1 Přímé platby

Bureau a Mahé, autoři návrhu reformy po roce 2013, míní, že by přímé platby měly projít velkou změnou. Navrhují ukončení kompenzačních plateb. Také by změnili schéma jednotlivých plateb podle půdy a zlepšili efektivitu rozdělování peněz napříč celým zemědělstvím. Jako důležitý bod vidí spojení politik ochrany životního prostředí s politikou rozvoje venkova. Velikost plateb určitým subjektům by měly být závislé na úrovni ochrany životního prostředí a mírou hospodaření na venkově. Nové principy, podle kterých by se přímé platby měli řídit:

- zacílení,
- diferenciací,
- přiměřenost,

³⁰ BUREAU, J-C., L-P. MAHÉ. *CAP reform beyond 2013: An idea for a longer view* [online]. Paříž: notre-europe.eu. 2008-05-27 (vid. 2011-12-16). Dostupné z: http://www.notre-europe.eu/uploads/tx_publication/Etude64-CAP-Propositions-EN_01.pdf.

- jednoduchost a stabilita,
- svoboda smlouvy a závazku,
- odpovědnost.³¹

Kvůli různorodosti farem napříč Evropou je velmi důležité přizpůsobit podmínky každé z nich. Stejně schéma přímých plateb nemůže být stejně efektivní pro malé rodinné farmy i pro velké zemědělské podniky. Je potřeba správně identifikovat a charakterizovat skupiny farmářů a porovnat jejich přínos pro celkové zemědělství. To samozřejmě ne na základě kvantitativních veličin, ale kvalitativních. Tento přínos by měl být po zásluze odměněn formou přímé platby. Jednoduchost popisuje vztah mezi EU a farmáři. Tento vztah by měl stanovovat přesná jednoduchá pravidla pro získávání dotací. Stabilita je v těchto principech brána jako stabilita celé SZP. Té by se měli dosáhnout snížením nákladů na realizaci projektů z programu rozvoje venkova, které jsou schvalovány pouze za předpokladu minimalizace nákladů. Svoboda smlouvy a závazku popisuje ochotu příjemců plateb k plnění předepsaných pravidel (např. C/C, povinná modulace...). Čím více farmář plní tyto podmínky, tím více dostane.

Výsledkem přeorganizování přímých plateb by měl být třístupňový systém smluvních plateb (contractual payments scheme). Podle návrhu by už přímé platby nebyly v režii SZP, ale patřily by k veřejným službám, což by mělo zjednodušit celý proces rozdělování.

První úroveň by zahrnovala hospodaření s půdou tak, aby nedošlo k narušení zemědělské krajiny. Ta zahrnuje platbu na hektar obdělávané půdy za určitých environmentálních podmínek (Basic Husbandry Payment). Tato platba by byla naprosto oddělena od četnosti vstupů i výstupů. Tím by se zrušil zbytek plateb, které jsou vázány intenzivností produkce. Byla by podmíněna dodržováním pravidel cross-compliance, vztahovaly by se pouze na skutečné venkovské oblasti, to znamená, že oblasti kolem měst, rekreační oblasti a oblasti,

³¹ BUREAU, J-C., L-P. MAHÉ. *CAP reform beyond 2013: An idea for a longer view* [online]. Paříž: notre-europe.eu. 2008-05-27 (vid. 2011-12-16). Dostupné z: http://www.notre-europe.eu/uploads/tx_publication/Etude64-CAP-Propositions-EN_01.pdf.

kde jsou vysoké ceny pozemků v porovnání s průměrem dané země, by se nepočítaly. Platby by podléhaly dlouhodobé smlouvě a pravidelně by se revidovaly (např. kvůli změně technických postupů při výrobě, nebo kvůli změně územního plánování).

Druhá úroveň by garantovala vyšší platby v oblastech s přírodním znevýhodněním (Natural Handicap Payment). Jednalo by se například o oblasti s řídkým osídlením, horské oblasti, suché oblasti, severní studené oblasti nebo oblasti od civilizace vzdálené. Tato platba by byla samozřejmě také podmíněna pravidly C/C a kladla důraz na hospodárnost s venkovskou krajinou.

Třetí úroveň by se týkala oblastí environmentálně citlivých (Green Points Payments). Jednalo by se zvláštní typ platby určené farmám v oblastech ekologicky citlivých:

- rozsáhlé pastviny nebo oblasti v povodích řek s nízkou možností vstupu techniky,
- oblasti biodiverzity, oficiálně chráněné oblasti (národní parky, chráněné krajinné oblasti),
- ekologické zemědělství,
- zemědělství se zachováním dřívějších technik,
- půdy vyňaté pro zachování původní přírodní kultury.³²

2.5.6.2 Životní prostředí

Zemědělství a životní prostředí jsou úzce spojené nádoby, týkající se vyšších politik než jen SZP. Tradiční SZP před rokem 2003 nebrala ohled na životní prostředí, ale dnes již patří mezi hlavní body SZP. Většina cílů environmentální politiky EU a politiky pro rozvoj venkova jsou dobře identifikovány a sladěny.

³² BUREAU, J.-C., L.-P. MAHÉ. *CAP reform beyond 2013: An idea for a longer view* [online]. Paříž: notre-europe.eu. 2008-05-27 (vid. 2011-12-16). Dostupné z: http://www.notre-europe.eu/uploads/tx_publication/Etude64-CAP-Propositions-EN_01.pdf.

Co se týče životního prostředí, EU plánuje prosadit efektivnější regulace pro znečišťování a stanovit ekonomické nástroje k jejich dodržování, nebo za jejich porušení. Politiky zaměřené na kontrolu znečištění pomocí norem a daní již v EU existují. Avšak tyto politiky nejsou integrovány do SZP. Spravují je různé orgány, a to jak na úrovni EU, tak i na úrovni vnitrostátní. Bylo přijato velké množství ekologických předpisů, směrnic a zavedení kontrol výrobních postupů. EU se řídí pravidlem „the polluter-pays“ (kdo znečišťuje, ten platí). V rámci zemědělství ale byly tyto předpisy a směrnice zanedbávány.

Navrhované změny, které by měly zlepšit environmentální efekty zemědělství:

- zjednodušit řadu opatření a soustředit se na otázky s velkým ekologickým významem,
- identifikovat šetrné metody výroby včetně ekologického zemědělství,
- neměnit programy příliš často kvůli vysokým nákladům,
- přeorientovat se z nákladného odstraňování následků znečištění k prevenci vzniku znečištění,
- utvořit pravidlo pro stanovení poplatků či daňových sazeb na hnojiva a pesticidy,
- zobecnit směrnice týkající se používání dusičnanů v zemědělské výrobě.³³

Rozvoj venkova se zabývá udržováním všeobecného vyžití obyvatel na venkově. Tzn. poskytnutí přístupu ke všem službám a přijatelné úrovni společenského života. Tyto problémy mohou nastat v řídce osídlených částech území, nikoli v blízkosti měst, kde přístup ke službám a trhu práce je daleko lepší. Lidé jsou v takovýchto oblastech odkázáni na zemědělství jako zdroj obživy. Úkolem by mělo být zajištění patričné péče, jak zdravotní tak i sociální.

³³ BUREAU, J-C., L-P. MAHÉ. *CAP reform beyond 2013: An idea for a longer view* [online]. Paříž: notre-europe.eu. 2008-05-27 (vid. 2011-12-16). Dostupné z: http://www.notre-europe.eu/uploads/tx_publication/Etude64-CAP-Propositions-EN_01.pdf.

Nejdůležitější činnosti pro venkovské obce jsou zemědělství, lesnictví a těžba. Ale do budoucna by se mohly více zaměřit na služby poskytované z přírodních zdrojů. Cestovní ruch, rekreace nebo využití venkova jako klidného místa pro bydlení. Rozvoj venkova by mohl také být spojen s ekonomickými aktivitami, pro které není lokace důležitým faktorem (vezmeme-li v úvahu dostupnost pracovní síly). Ve většině případů nemůže být zemědělství jediným základem ekonomického rozvoje. Demografická data říkají, že kolem 20 % lidí EU z venkovských oblastí jsou zaměstnáni v zemědělství.³⁴ Z toho lze usoudit, že by nemělo být zemědělství jediným nástrojem politiky rozvoje venkova. Dosavadní trend je dán především přechodem z prvního pilíře k druhému, tudíž přímý přechod z podpory zemědělství k rozvoji venkova. Je samozřejmé, že zvýšení přitažlivosti venkovských oblastí je dosaženo pomocí veřejných zakázek nebo zlepšení infrastruktury. V plánech rozvoje venkova, zejména pokud jde o financování z prostředků z prvního pilíře, je nastaveno, že hlavní podíl z těchto zdrojů by měl jít na agro-environmentální opatření. K tomuto opatření se došlo po tlaku ze strany nátlakových skupin farmářů. Autoři dokumentu zastávají názor, že tyto finanční prostředky by lépe sloužily, kdyby sloužily k přilákání ekonomických činností na venkov. Tím by pomohly zvyšování potenciálu venkovských oblastí a zpětně tvořily i lepší podmínky pro zemědělství. Tím se nechce podceňovat úloha zemědělství, ale vybudování ekonomické základny je důvod pro zajištění její životaschopnosti, obzvláště v řídko osídlených a ekologicky citlivých oblastech. Rovněž je zde zmíněno, že by větší roli v této oblasti SZP měl hrát každý jednotlivý stát. Měl by být zaveden systematictější národní plán pro rozvoj venkova.

Body, kterými by se rozvoj venkova měl řídit:

- všechny členské země by se měly podílet na tvorbě národních plánů rozvoje venkova,

³⁴ BUREAU, J.-C., L.-P. MAHÉ. *CAP reform beyond 2013: An idea for a longer view* [online]. Paříž: notre-europe.eu. 2008-05-27 (vid. 2011-12-16). Dostupné z: http://www.notre-europe.eu/uploads/tx_publication/Etude64-CAP-Propositions-EN_01.pdf.

- zajistit, aby finanční prostředky získávané z volnočasových aktivit, jako je lov a rybaření, se používaly společně s fondy EU na obnovu daného regionu a k posílení politiky soudržnosti,
- zjednodušit nabídku EU programů pro rozvoj venkova,
- zajistit přístup k dotacím i pro nezemědělské subjekty, které by alternativně chránily životní prostředí,
- vytvořit bonusové programy pro zemědělce, které by vedly ke spolupráci mezi zemědělci a k podpoře cestovního ruchu při zachování přírodních zdrojů,
- vytvořit pravidla pro přístup do přírodních oblastí dotovaných z fondů EU.³⁵

2.6 Financování SZP EU

SZP je od samotného začátku EU její nejdůležitější politikou. Proto je na ni určena významná část evropského rozpočtu, třebaže v posledních letech se její výdaje trvale snižují. Obyvatelé EU právem očekávají řádné nakládání s těmito prostředky. Z toho důvodu je nezbytně nutné mít takové systémy řízení a kontroly, které co možná nejlépe zaručí efektivní použití prostředků, jakož i zjištění a vrácení neoprávněně poskytnutých částek.³⁶

2.6.1 Rozpočet EU

Rozpočet EU je velmi specifický, to jej vyčleňuje nejenom z kategorie mezinárodních organizací, ale také z kategorie státních rozpočtů. Rozpočty klasických mezinárodních organizací se především odlišují od evropského tím, že zajišťují (tedy až na výjimky)

³⁵ BUREAU, J-C., L-P. MAHÉ. *CAP reform beyond 2013: An idea for a longer view* [online]. Paříž: notre-europe.eu. 2008-05-27 (vid. 2011-12-16). Dostupné z: http://www.notre-europe.eu/uploads/tx_publication/Etude64-CAP-Propositions-EN_01.pdf.

³⁶ Evropská komise. *Financování společné zemědělské politiky* [online]. Praha: ec.europa.eu. 2008-04-30 (vid. 2012-12-18). Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/fin/index_cs.htm.

financování administrativních funkcí a nevyvíjejí úsilí o získání vlastních příjmů, tj. částek nezávislých na členských příspěvcích organizace. Rozpočet EU je ale z největší části tvořen z vlastních zdrojů. Od státních rozpočtů, které plní hlavně funkci alokační, redistribuční a stabilizační a jsou hlavním makroekonomickým nástrojem státu, se ten evropský také významně liší. Rozdíl je patrný už při srovnání formálních aspektů, protože rozpočet EU neobsahuje klasické výdajové kategorie. Na úrovni EU se vůbec nevyskytuje (popřípadě pouze sekundárně v rámci podpůrných programů) výdajové položky na zdravotnictví, školství, sociální záležitosti a dokonce ani otázky vnitřní bezpečnosti a obrany.³⁷ Naopak je velmi patrná koncentrace výdajů na dvě, pro EU zásadní, kategorie. Společná zemědělská politika a strukturální fondy. Další rozdíl v porovnání státních rozpočtů a toho evropského je v tom, že evropský musí být vyrovnaný, tudíž nemůže sloužit k regulaci hospodářství. Další fakt je, že evropský rozpočet tvoří relativně malý objem vůči celkové výši hrubého národního produktu (HNP – později nahrazen hrubým národním důchodem - HND) v EU. Není proto dostatečný ekonomický stabilizátor. Není srovnatelný se státními rozpočty také proto, že je pouze doplňkovým zdrojem a funguje souběžně s národními rozpočty.³⁸

2.6.1.1 Příjmy rozpočtu EU

Příjmy rozpočtu EU jsou děleny na vlastní a cizí zdroje. Hlavní zdroj příjmů dříve bývaly členské příspěvky jednotlivých států vypočítané podle HDP dané země. Avšak tento zdroj se postupně snižuje a v současné době se čím dál více výdajů financuje ostatními vlastními zdroji.³⁹

Vlastní zdroje nesmí přesáhnout stanovenou hranici, která je stanovena na 1,23 % HND v roce 2011, dělí se do následujících kategorií:

³⁷ ŠIMÍKOVÁ, I., Z. PFAFFOVÁ. *Politika finančního cílování výdajové strany rozpočtu EU*. ProQuest Central [online]. Liberec: Hospodářská fakulta, Technická univerzita v Liberci, 2009 [vid. 2012-12-19]. Dostupné z: <http://knihovna.tul.cz>.

³⁸ FIALA, P., M. PITROVÁ. *Evropská unie*. 2. vyd. Brno: CDK, 2010. 803 s. ISBN 978-80-7325-223-6.

³⁹ BARÁKOVÁ, B. *Financování společné zemědělské politiky Evropské unie se zaměřením na Českou republiku*. 1. vyd. Liberec: TUL, 2010. 162 s. ISBN 978-80-7372-657-7.

- tradiční vlastní zdroje: 1) cla z obchodu se zeměmi mimo EU vybíraná na základě společného celního tarifu, 2) dávky uvalené na cukr a izoglukózu,
- zdroj z DPH podle jednotné sazby aplikované na sjednocený základ,
- zdroj založený na HNP – jednotná sazba 0,73 % HND.

Mimo vlastních zdrojů existují také zdroje další, které však nemůže počítat mezi zdroje hlavní, především kvůli jejich nízkému přínosu pro rozpočet EU. Další zdroje můžeme rozdělit na:

- přebytky z předcházejícího roku,
- příjmy z administrativních operací institucí,
- úroky z opožděných splátek,
- sankce apod.⁴⁰

V tabulce 2 vidíme příjmy rozpočtu Evropské unie v roce 2011.

Tabulka 2: Příjmy rozpočtu EU (r. 2011)

	mil EUR	%
Dávky z cukru	123,4	0,09
Celní sazby	16 653,7	13,16
Zdroj založený na DPH	13 786,8	10,91
Zdroj založený na HND	94 541,9	74,72
Další příjmy	1 421,4	1,12
Celkem	126 527,2	100

Zdroj: *Summary of financing of the general budget by class of own resource and by Member State* [online]. ec.europa.eu. Vlastní zpracování.

⁴⁰ Zastoupení Evropské komise v České republice. *Rozpočet EU*. [online]. Praha: ec.europa.eu. 2011-02-23 (vid. 2012-04-05). Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/abc/budget/index_cs.htm.

Z tabulky 2 je patrné, že největší množství financí získává Evropská unie z podílu HND členských států (téměř tři čtvrtiny). Naopak další příjmy tvoří pouze něco málo přes procento z celkového příjmu EU.

2.6.1.2 Výdaje rozpočtu EU

V celkových výdajích rozpočtu EU jsou zahrnuty výdaje všech evropských institucí. S přehledem největší část výdajů spadá do kompetence Evropské komise, neboť ta kromě svých administrativních výdajů zahrnuje také výdaje na politiky EU – např. zemědělství a rozvoj venkova, politika soudružnosti, vnější vztahy, životní prostředí a výzkum.

Od Roku 2007 je v platnosti finanční perspektiva pro roky 2007 – 2013, která byla schválena již 10. 2. 2004 Evropskou komisí. Tato perspektiva používá nové názvosloví a dělí celou výdajovou složku do 6 skupin:

- udržitelný růst,
- ochrana přírodních zdrojů a hospodaření s nimi,
- občanství, svoboda, bezpečnost a právo,
- EU jako globální partner,
- administrativa,
- kompenzace (pouze Bulharsko a Rumunsko do konce roku 2009).

V tabulce 3 vidíme tuto finanční perspektivu 2007 – 2013. V tabulce jsou zaznamenány jednotlivé skupiny a výdaje na ně určené. Hodnoty jsou v milionech Eur.

Tabulka 3: Finanční perspektiva 07 – 13

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Celkem
1. Udržitelný růst	51 267	52 415	53 616	54 294	55 368	56 876	58 303	382 139
1a. Konkurenceschopnost pro růst a zaměstnanost	8 404	9 097	9 754	10 434	11 295	12 153	12 961	74 098
1b. Koheze pro růst a zaměstnanost	42 863	43 318	43 862	43 860	44 073	44 723	45 342	308 041
2. Ochrana přírodních zdrojů a hospodaření s nimi	54 985	54 322	53 666	53 035	52 400	51 775	51 161	371 344
z toho: přímé platby a tržní opatření	43 120	42 697	42 279	41 864	41 453	41 047	40 645	293 105
3. Občanství, svoboda, bezpečnost a právo	1 199	1 258	1 380	1 503	1 645	1 797	1 988	10 770
3A. Svoboda, bezpečnost a právo	600	690	790	910	1 050	1 200	1 390	6 630
3B. Občanství	599	568	590	593	595	597	598	4 140
4. EU jako globální hráč	6 199	6 469	6 739	7 009	7 339	7 679	8 029	49 463
5. Administrativa	6 633	6 818	6 973	7 111	7 255	7 400	7 610	49 800
6. Kompenzace (Bulharsko, Rumunsko)	419	191	190	n	n	n	n	800
Položky závazků celkem	120 702	121 473	122 564	122 952	124 007	125 527	127 091	864 316

Zdroj: Evropská komise. *Finanční perspektiva 2007 – 2013* [online]. ec.europa.eu. Vlastní zpracování.

V tabulce si můžeme všimnout trendu rostoucích výdajů ve všech skupinách kromě Ochrany přírodních zdrojů a hospodaření s nimi. Pokles výdajů je dán omezováním přímých plateb.

2.6.2 Financování SZP

Společná zemědělská politika je po celou dobu fungování společenství tou nejdůležitější politikou Evropské unie. Také kvůli tomu je na ni již tradičně určena podstatná část evropského rozpočtu, třebaže se v posledních letech podíl na jejích výdajích trvale snižuje. Evropští občané, evropští daňoví poplatníci, právem očekávají řádné zacházení s těmito prostředky. Proto je velmi důležité uplatňovat takový systém řízení a kontroly těchto prostředků tak, aby se co možná nejlépe zaručilo řádné použití financí, jakož i zjištění a vrácení neoprávněně získaných částek. V ČR má na starost rozdělování a kontrolu finančních prostředků formou dotací akreditovaná platební agentura - Státní zemědělský intervenční fond (SZIF). Finanční prostředky pro zemědělství zajišťují dva fondy, které jsou součástí souhrnného rozpočtu EU⁴¹:

- Evropský zemědělský záruční fond (European Agricultural Guarantee Fund – EAGF),

⁴¹ Zemědělství a rozvoj venkova. *Financování SZP*. [online]. Praha: ec.europa.eu. 2008-04-30 (vid. 2012-04-07). Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/fin/index_cs.htm.

- Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (European Agricultural Fund for Rural Development – EAFRD).⁴²

Financování probíhá prostřednictvím těchto dvou fondů buď na ústřední úrovni, nebo v rámci řízení sdíleného mezi členskými státy a Společenstvím.

EAGF financuje přímé platby a tržní opatření. Tímto fondem jsou v rámci sdíleného řízení mezi členskými státy a společenstvím financovány následující výdaje uskutečněné v souladu s právem společenství:

- náhrady při vývozu zemědělských produktů do třetích zemí,
- intervenční opatření zaměřená na regulaci zemědělských trhů,
- přímé platby zemědělcům stanovené v rámci SZP,
- finanční příspěvek Společenství na informační a propagační opatření ve prospěch zemědělských produktů na vnitřním trhu Společenství a ve třetích zemích, uskutečňovaná prostřednictvím členských států na základě programů vybraných Komisí.⁴³

Z EAGF jsou také financovány na ústřední úrovni následující výdaje:

- finanční příspěvek Společenství na určitá veterinární opatření, kontrolní opatření v oblasti veterinární a v oblasti potravin a krmiv, na programy pro eradikaci a tlumení nálezů zvířat (veterinární opatření), jakož i na rostlinolékařská opatření,

⁴² KÖNIG, P., L. LACINA, a kol. *Rozpočet a politiky Evropské unie*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004. 374 s. ISBN 80-7179-846-0.

⁴³ Přístup k právu Evropské unie. *Nařízení Rady (ES) č. 1290/2005 ze dne 21. června 2005 o financování společné zemědělské politiky*. [online]. Praha: eur.lex.europa.eu. 2005-05-21 (vid. 2012-04-07). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005R1290:CS:NOT>.

- propagování zemědělských produktů, které provádí přímo Komise nebo probíhá prostřednictvím mezinárodních organizací,
- opatření přijatá v souladu s právními předpisy Společenství, jejichž úkolem je zajištění zachování, popisu, sběru a využívání genetických zdrojů v zemědělství,
- zavedení a spravování účetních informačních systémů v zemědělství,
- systémy zemědělských průzkumů týkající se i zemědělských podniků,
- výdaje týkající se trhů s produkty rybolovu.⁴⁴

EAFRD je určený k tomu, aby financoval politiku rozvoje venkova. Evropská unie uplatňuje aktivní přístup k politice rozvoje venkova, protože tato politika pomáhá dosahovat cíle týkající se venkova a jeho obyvatel. Venkov EU tvoří podstatnou součást celé její identity a fyzické podoby. Podle známých definic tvoří venkov více než 91 % území EU a je domovem pro více než 56 % obyvatel. Venkov v EU je velmi rozmanitý, tvoří ho mnoho typů krajiny, od pohoří až po step, od lesů po lány polí. Mnoho evropských venkovských lokalit čelí velkým problémům. Konkurenceschopnost je nízká, lidé mají nižší příjmy než lidé z měst a ubývá zde kvalifikovaná pracovní síla.⁴⁵

Politiku rozvoje venkova řídí částečně EU a jednotlivé státy a regiony. Politika je taktéž financována dohromady s regionálními rozpočty jednotlivých států. Pro období 2007 – 2013 jdou stanovená 3 hlavní témata pro politiku rozvoje venkova:

- zlepšování konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví,

⁴⁴ Přístup k právu Evropské unie. *Nařízení Rady (ES) č. 1290/2005 ze dne 21. června 2005 o financování společné zemědělské politiky*. [online]. Praha: eur.lex.europa.eu. 2005-05-21 (vid. 2012-04-07). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005R1290:CS:NOT>.

⁴⁵ Zemědělství a rozvoj venkova. *Politika rozvoje venkova v období 2007 - 2013*. [online]. Praha: ec.europa.eu. 2008-04-15 (vid. 2012-04-07). Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/index_cs.htm.

- zlepšování životního prostředí a péče o krajinu,
- zlepšování kvality života na venkově a podpora diverzifikace hospodaření.

2.6.2.1 Státní zemědělský intervenční fond

Státní zemědělský intervenční fond je akreditovanou platební agenturou, která zprostředkovává podpory z Evropské unie a národních zdrojů. Dotace z EU jsou v rámci společné zemědělské politiky poskytovány z EAGF a EAFRD (platí pro období 2007 – 2013). V rámci SZP SZIF uplatňuje tři zásady - společný trh pro zemědělské produkty při společných cenách, zvýhodnění produkce ze zemí Unie na úkor vnější konkurence a finanční solidarita - financování ze společného fondu, do něhož všichni přispívají.

Pilířem poskytovaných finančních podpor jsou přímé platby vyplácené zjednodušeným systémem, tj. na hektar obhospodařované plochy. Dalším velkým zdrojem pro zemědělství je program rozvoje venkova, který započal v roce 2007. Stejně nezanedbatelnou finanční pomocí jsou pak rovněž tržní opatření Společného evropského trhu, které řeší výkyvy poptávky a nabídky na trhu a zabezpečují zemědělským podnikatelům větší jistotu a lepší stabilitu v podnikání.⁴⁶

V roce 2011 SZIF rozdělil přes 35,35 mld. Kč. Z toho největší část šla na přímé platby vyplácené podle rozlohy obhospodařované půdy. Tato část činila zhruba 18,2 mld. Kč. Společná organizace trhu stála SZIF téměř 1,8 mld. Kč, což znamená pokles o 10 % oproti roku 2010. Druhým největším finančním zatížením je pro tento fond program rozvoje venkova. Ve sledovaném období činily výdaje na tento program 13,8 mld. Kč. Marketing stojí okolo 0,1 mld. Kč (polovina oproti roku 2010) a správní výdaje SZIF činí 1,3 mld. Kč. Celkově bylo rozděleno o 2 miliardy Kč méně, než v předcházejícím roce.⁴⁷

⁴⁶ Státní zemědělský intervenční fond. *Co je SZIF*. [online]. Praha: szif.cz. 2010-2012 (vid. 2012-11-20). Dostupné z: <http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/o-nas/co-je-szif>.

⁴⁷ Státní zemědělský intervenční fond. *Výroční zpráva o činnosti Státního zemědělského intervenčního fondu a čerpání finančních prostředků za rok 2011*. [online]. Praha: szif.cz. 2011-12-31 (vid. 2012-11-20). Dostupné z: <http://www.szif.cz>.

3 Postavení biofarmy v evropském zemědělství

Farma je místo, kde ekologický proces začíná. Všechny čerstvé kvalitní výrobky, které jsou k mání v našich obchodech a trzích, se rodí právě zde. Ekologické farmy (biofarmy) při pěstování plodin a chovu hospodářských zvířat pouze nevyužívají přírodu, ale jsou její součástí. Ekologické zemědělství usiluje o výrobu potravin, která zohledňuje okolní krajinu, přičemž používají takové systémy a postupy, které se co nejvíce podobají těm, které je možné vidět v běžné přírodě. Ekologičtí zemědělci pracují formou zavřeného zemědělského cyklu. Například zdravé půdní prostředí (obdělávané tradiční metodou), snižuje rizika erozí půdy a ztrát živin a vody. Také organická hnojiva a krmiva pro zvířata bývají produkována na stejné farmě nebo v blízkém okolí. Ekologičtí zemědělci vytváří soulad mezi přírodou a zemědělstvím, které je praktické a současně k přírodě šetrné.⁴⁸

3.1 Ekologické zemědělství

Ekologické zemědělství je moderní formou obhospodařování půdy bez používání chemických činitelů, které mají negativní dopady na životní prostředí, zdraví lidí i zdraví hospodářských zvířat. Tento zemědělský produkční systém, který nám pomáhá produkovat kvalitní potraviny, je již nedílnou součástí zemědělské politiky EU i ČR.

Kromě produkování biopotravin přispívá ekologické zemědělství k lepším životním podmínkám zvířat na farmách chovaných, ke zvýšení biodiverzity prostředí a k ochraně životního prostředí. V České republice je garantem dodržování pravidel pro ekologické zemědělství, a to jak na národní tak i evropské úrovni, Ministerstvo zemědělství (MZe). To také administruje státní podporu ekologického zemědělství v rámci národních dotací a také

⁴⁸ Ekologické zemědělství. *Na farmě*. [online]. Praha: ec.europa.eu. (vid. 2012-04-11). Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/organic/organic-farming/what-organic/the-farm_cs.

programu rozvoje venkova. Stojí za strategickými plány rozvoje ekologického zemědělství a podílí se na financování marketingu a vzdělávání v oboru zemědělství.⁴⁹

3.1.1 Postupy ekologického zemědělství

Postupy jsou zaměřeny a minimalizaci negativního působení člověka na životní prostředí a zajišťují, aby zemědělský systém fungoval maximálně přirozeně.

Typické postupy ekologického zemědělství zahrnují:

- střídání plodin jako nezbytný předpoklad správného využívání přírodních zdrojů,
- přísné limity pro používání syntetických látek, léků a potravinových aditiv,
- absolutní zákaz genetického modifikování organismů,
- používání místních zdrojů (statková hnojiva, krmiva),
- využívání místních rostlinných i živočišných druhů,
- chov na pastvách a krmení ekologickými krmivy.⁵⁰

3.1.2 Práce v ekologickém zemědělství

Podnětné a zajímavé pracovní příležitosti se dají najít v celém dodavatelském řetězci ekologického zemědělství. A tím, jak poptávka po bioproduktech poroste, bude těchto pracovních míst přibývat.

⁴⁹ Životní prostředí. *Ekologické zemědělství*. [online]. Praha: eagri.cz. (vid. 2012-04-11). Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zivotni-prostredi/ekologicke-zemedelstvi/>.

⁵⁰ Ekologické zemědělství. *Co to je ekologické zemědělství*. [online]. Praha: ec.europa.eu. (vid. 2012-04-11). Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/organic/organic-farming/what-organic_cs.

Nejvíce pracovních míst pochopitelně vzniká na farmě, kde tradiční postupy v zemědělství samozřejmě dávají větší prostor pro lidskou pracovní sílu. Ekologičtí zemědělci velmi často zaměstnávají učně a praktikanty, aby zajistili, že příští generace zemědělců si osvojí tradiční přístup k zemědělství spolu s moderní vědou do něj aplikovanou. Možnost práce na menších diverzifikovaných biofarmách zvyšuje příležitost pro nováčky v zemědělství, což má důležitý význam v dnešní době, kdy je průměrný věk zemědělců kolem šedesáti let a práci v tomto sektoru hledá čím dál méně lidí.

V dnešní době je čím dále více populární, ať už u nás, ale i Evropě, nový druh turistiky – agroturistika (eko-agroturistika). Díky dobrému image ekologického zemědělství vznikají další pracovní místa či přímo nové příležitosti pro podnikání. Nové modely otevřených farem, kde návštěvník (potencionální spotřebitel) může na vlastní oči pozorovat, nebo někdy i vyzkoušet výrobní postupy, začínají být velmi moderní a nabízejí prostor pro další odvětví jako např. pohostinství, marketing, turismus atd.⁵¹

V tabulce 4 vidíme, kolik pracovníků se staralo o bioprodukcii v ČR v letech 2008 a 2009. Z tabulky je patrný stoupající trend. Meziroční nárůst činil 14,4 %.

Tabulka 4: Počet pracovníků na biofarmách v letech 08/09

Počet pracovníků na biofarmách	2008		2009		Meziroční změna 2009/2008
	Počet	%	Počet	%	
Pracovníci na plný úvazek	5 463	68,9	6683	73,7	22,3
Pracovníci na částečný úvazek	686	8,7	892	9,8	30
Sezónní a příležitostní pracovníci	1 779	22,4	1491	16,4	-16,2
Pracovníci celkem	7 928	100	9066	100	14,4
<i>z toho rodinných členů</i>	2 309	29,1	2933	32,4	27

Zdroj: Statistické šetření ÚZEI 2008 a 2009 [online]. uzei.cz. Vlastní zpracování.

⁵¹ Ekologické zemědělství. *Práce v ekologickém zemědělství*. [online]. Praha: ec.europa.eu. (vid. 2012-04-11). Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/organic/society-economy/working-farming_cs.

3.1.3 Certifikace ekologického zemědělství

Výroba a uvádění bioproduktu se značkami a logy na trh EU se řídí přísným procesem certifikace, který musí být bezpodmínečně dodržován. Konvenční výrobci musejí nejprve podstoupit dvouleté, tak zvané přechodné období, ve kterém musí dodržovat všechny normy a předpisy EU o ekologickém zemědělství a až po tomto období mohou nabízet své produkty jako ekologické. Pokud si zemědělec přeje pěstovat jak konvenční, tak i ekologické produkty, tak musí tyto činnosti v každé fázi výroby jasně oddělit. Zemědělci, kteří dokončili proces přeměny na ekologickou výrobu, jsou pořád předmětem důkladné kontroly, která zahrnuje:

- kontrolu dokumentace nákupů a prodeje, záznamy o medikaci atd.,
- možnost odebírání vzorků,
- kontrolu podmínek pro hospodářská zvířata (venkovní i vnitřní prostory),
- kontrolu skladů, sadů, polí, pastvin atd.⁵²

Nejenom zemědělec, ale i zpracovatelé musejí stále dodržovat přísné předpisy zaznamenané v Nařízení EU. Dále po celý proces výroby jsou předmětem kontrol příslušných orgánů pověřených Evropskou unií.

Nařízení obsahuje jasná pravidla o používání log a označování produktů, tak aby se předcházelo jakýmkoliv nejasnostem z pohledu spotřebitele i všem možným způsobům zneužívání. Žádný z výrazů jako ekologický, bio, eko atd. ani výrazy na ochranných známkách nebo postupy při označování a propagování nesmějí být použity pro konvenční výrobky. Všechny výrobky označené jako ekologické musejí dle zákona uvádět jméno posledního pozorovatele, který s výrobkem manipuloval (tj. výrobce, prodejce,

⁵² Ekologické zemědělství. *Logo a označování*. [online]. Praha: ec.europa.eu. (vid. 2012-04-11). Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/organic/consumer-confidence/logo-labelling_cs.

zpracovatele) a název kontrolní organizace, která dohlíží na dodržování postupů v dané firmě.

Evropské logo pro ekologické zemědělství a loga členských států jsou používána jako doplněk označení a navýšení rozpoznatelnosti bioproduktu pro spotřebitele. Takto označené produkty zaručují spotřebiteli, že:

- minimálně 95 % složek výrobku zemědělského původu bylo vyrobeno ekologicky,
- produkt splňuje pravidla kontrolního systému SZP EU,
- produkt vyšel od zpracovatele nebo přímo výrobce v uzavřeném obalu,
- produkt nese jméno výrobce, prodejce nebo zpracovatele a jméno nebo kód kontrolního úřadu.⁵³

Biopotraviny vyrobené v ČR musí být označené jak národní značkou (tzv. biozebra), tak i logem evropským, které přišlo v platnost 1. července 2010.

Obrázek 1: Logo EU pro biovýrobek (tzv. Euro-Leaf)
Zdroj: www.eagri.cz

⁵³ Ekologické zemědělství. *Logo a označování*. [online]. Praha: ec.europa.eu. (vid. 2012-04-11). Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/organic/consumer-confidence/logo-labelling_cs.

3.1.4 Kontrolní orgány ekologického zemědělství v ČR

Kontrolu provádějí tři soukromé kontrolní orgány a nově také kontrolní orgán statní.⁵⁴

- **KEZ o.p.s.** - první česká akreditovaná kontrolní a certifikační organizace, která provozuje odbornou nezávislou kontrolu a certifikaci v systému ekologického zemědělství. Společnost byla založena v roce 1999 Svazem producentů a zpracovatelů biopotravin PRO-BIO, Spolkem poradců ekologického zemědělství EPOS a Nadačním fondem pro ekologické zemědělství FOA jako obecně prospěšná společnost. Posláním této kontrolní organizace je garance ekologického původu na všech stupních výroby biopotravin. Další kontrolní činnost jako např. kontrola podnikatelů v ekologickém zemědělství, nebo certifikování jejich produktů je prováděna na základě pověření Ministerstva zemědělství ČR podle nařízení Evropské komise o ekologické produkci a označování ekologických produktů. Označení jimi certifikovaných produktů je CZ-BIO-001.⁵⁵
- **ABCERT AG** - společnost vznikla u našich západních sousedů jako jedna z prvních organizací zaměřujících se na kontrolu ekologického hospodaření a bioprodukce. Tato společnost nabízí kompetentní a nezávislé služby ve více zemích EU. Od roku 2006 působí také v ČR. Organizace má pod kontrolou více než 10 000 zemědělských podniků. Produkty, které certifikovala tato společnost, nesou označení CZ-BIO-002.⁵⁶

⁵⁴ Ekologické zemědělství. *Kontrola*. [online]. Praha: eagri.cz. (vid. 2012-10-23). Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zivotni-prostredi/ekologicke-zemedelstvi/kontrola>.

⁵⁵ Kontrola ekologického zemědělství. *Kdo jsme?*. [online]. Chrudim: kez.cz. (vid. 2012-10-23). Dostupné z: <http://www.kez.cz/nabidka-sluzeb>.

⁵⁶ Certifikace ekologického zemědělství. *Kdo jsme*. [online]. Jihlava: abcercz.cz. (vid. 2012-10-23). Dostupné z: <http://www.abcercz.cz/index.php>.

- **Biokont CZ, s. r. o.** – společnost byla založena v roce 2005. Stará se o kontrolu, inspekci a certifikaci BIO produktů v ČR a na Slovensku. Výrobky nesou označení CZ-BIO-003.⁵⁷
- **Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (ÚKZÚZ)** – státní kontrolní organizace. Hlavním předmětem činnosti ústavu je výkon působnosti stanovený jednak Ministerstvem zemědělství ČR, ale také předpisy EU. Od 1. 1. 2010 je ÚKZÚZ pověřen Ministerstvem zemědělství prováděním kontrol v oblasti ekologického zemědělství. Kontrolování je zaměřeno pouze na vybrané subjekty na základě rizikové analýzy a náhodného výběru.⁵⁸

⁵⁷ Inspekce a certifikace BIO. *O společnosti*. [online]. Brno: biokont.cz. (vid. 2012-10-23). Dostupné z: http://www.biokont.cz/images/o_spolecnosti_20120302_1.pdf.

⁵⁸ Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský. *O ústavu*. [online]. Brno: ukzuz.cz. (vid. 2012-10-23). Dostupné z: <http://www.ukzuz.cz/Articles/7961-2-O+ustavu.aspx>.

3.2 Biofarmy

Ekologické zemědělství má v ČR velkou podporu. Například zde jsou vypláceny finanční podpory v rámci agroenvironmentálních opatření, všudypřítomné reklamy na bioprodukty, stát podporuje rozvoj trhu s biopotravinami a i česká společnost začíná vyhledávat produkty, které prošly procesy, jež neovlivňují žádným špatným způsobem životní prostředí. Nachází se zde mnoho zainteresovaných společností, které se zabývají bioprodukcí. Vzniká mnoho nových specializovaných firem na biopotraviny. Od poradenství a vzdělávání až k inspekčním a certifikačním úřadům.

V současnosti se v České republice obhospodařuje přibližně 490 000 hektarů zemědělské půdy podle zásad ekologického zemědělství. Toto číslo představuje kolem 11,5 % z celkové výměry zemědělské půdy. V tomto ohledu se ČR řadí k průměru EU. Je zde 3 962 (k 30. 10. 2012) zemědělských subjektů různých velikostí a s různou velikostí obhospodařované půdy. Jsou zde malé biofarmy s obdělávanou plochou do 5 hektarů, ale samozřejmě také velké biofarmy nad 1 000 hektarů, zajišťující kompletní výrobní cyklus biopotravin, od pěstování či chovu až po zpracování a distribuci. Velikostní strukturu ekofarem v roce 2011 ukazuje Tabulka 5.

Tabulka 5: Počet biofarem dle výměry (2011)

Velikost farem dle výměry (ha)	Počet		Plocha	
	Celkem	%	ha	%
0 až 5	481	12,3	907,4	0,2
5 až 10	469	12,0	3 318,5	0,7
10 až 50	1 493	38,1	37 810,3	7,8
50 až 100	523	13,3	36 992,9	7,7
100 až 500	688	17,6	153 665,7	31,8
500 až 1000	182	4,6	126 554,4	26,2
1000 až 2000	79	2,0	106 524,0	22,1
2000 a víc	5	0,1	17 221,3	3,6
Celkem	3920	100,0	482 984,4	100,0

Zdroj: Statistická šetření ekologického zemědělství [online]. uzei.cz. Vlastní zpracování.

ČR je lídrem mezi bioprodukcí mezi nově přistoupivšími členy EU. V ČR je každý rok vyplaceno okolo jednoho bilionu Kč na podporách ekologickému zemědělství.⁵⁹ Následující tabulka 6 ukazuje vývoj počtu biofarem v ČR od roku 1990 až do roku 2011.

Tabulka 6: Vývoj počtu biofarem 1990 - 2011

Rok	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Počet farem	3	132	135	141	187	181	182	211	348	473	563
Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet farem	654	721	810	836	829	963	1 318	1 946	2 689	3 517	3 920

Zdroj: Statistická šetření ekologického zemědělství [online]. uzei.cz. Vlastní zpracování.

Z tabulky je patrné, že se již od rozpadu komunistického jednotného zemědělského družstva (JZD) počet biofarem zvyšuje. V roce 1990 u nás začaly takto podnikat 3 farmy a v dnešní době jich už je jen těsně pod čtyři tisíce. Za všechny sledované roky můžeme říct, že pouze dvakrát množství biofarem meziročně kleslo. A to pouze velmi decentně. V posledním plánovacím období SZP EU 2007 – 2013 dochází k velikému růstu počtu biofarem, a to i přes světovou hospodářskou krizi, která zasáhla i EU včetně ČR ve všech sektorech v roce 2008 (a gradovala v roce 2009). Snad jen díky kvalitně nastavenému programu EU s velkým apelem na životní prostředí nedošlo k poklesu. Dokonce v období krize dochází k největšímu nárůstu v celkovém množství bio-chovatelů a bio-pěstitelů na území ČR. V roce 2010 to činí téměř dvojnásobek oproti roku 2008. V rámci budoucí možné strategie pro SZP je pravděpodobné, že tento trend bude nadále pokračovat. EU bude stále podporovat ekologické zemědělství a přispívat farmářům, kteří nezatěžují životní prostředí.

Samozejmě se s růstem počtu biofarem zvyšuje jimi ekologicky obdělávané množství půdy. To nám přiblíží tabulka 7, která přiřazuje data (velikost celkové půdní výměry obhospodařované biofarmami v tisících hektarů) rokům 1990 až 2011.

⁵⁹ Ministry of Agriculture of the Czech Republic. *Organic Farming (of) in the Czech Republic*. [online]. Frick: organic-world.net. (vid. 2012-10-30). Dostupné z: <http://www.organic-world.net/fileadmin/documents/news/news-2011/czechrepublic-2010.pdf>.

Tabulka 7: Vývoj výměry ekologicky obdělávané půdy 1990 - 2011

Rok	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Výměra	0,5	17,5	15,4	15,7	15,8	15	17	20,2	71,6	110,7	165,7
Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Výměra	217,9	235,1	255	263,3	255	281,5	312,9	341,6	398,4	448,2	482,9

Zdroj: Statistická šetření ekologického zemědělství [online]. uzei.cz. Vlastní zpracování.

V počátečním roce 1990 lze vypočítat velikost půdní výměry cca 500 ha. V následujícím roce se s počtem farem zvýšila také velikost půdy na 17 500 ha. Tato hodnota zůstala zhruba stejná až do roku 1996 a poté se začala každoročně zvyšovat až do roku 2011. Jedinou výjimkou je mírný pokles mezi lety 2004 a 2005, který je možné odůvodnit vstupem ČR do EU, které přineslo zpřísnění požadavků na ekologii v zemědělství. V porovnání s počtem biofarem lze říci, že výměra roste pomaleji než počet biofarem. Z tohoto faktu se dá usoudit, že poslední roky získávají certifikaci ekologického zemědělství spíše menší farmy nebo drobní domácí pěstitelé a chovatelé. Tento jev může být dán tím, že kvůli přísným pravidlům je velmi těžké pro velké farmy splnit všechny podmínky dané SZP EU. Menší farmy snadněji a rychleji mohou přizpůsobit svoje způsoby a praktiky pěstování a chovu, a tím splnit požadavky ekologického zemědělství. Nynější výměra kolem 480 000 ha již představuje nezanedbatelnou plochu z celkové části zemědělské půdy. Pro představu tato plocha tvoří 1,5 násobek rozlohy Libereckého kraje.⁶⁰

Tabulka 8 ukazuje vývoj podílu ekologicky obdělávané půdy z celkové výměry zemědělské půdy v ČR v procentech (v tabulce pouze „Podíl“). Zmiňovaná data jsou sledována od roku 1990 do 2011.

⁶⁰ Český statistický úřad. *Krajská správa ČSÚ v Liberci*. [online]. Liberec: czso.cz. (vid. 2012-11-26). Dostupné z: <http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/kraj>.

Tabulka 8: Vývoj podílu ekologicky obdělávané půdy z celkové zemědělské půdní výměry v letech 1990 - 2011

Rok	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Podíl	-	0,41	0,36	0,37	0,37	0,35	0,40	0,47	1,67	2,58	3,86
Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Podíl	5,09	5,50	5,97	6,16	5,98	6,61	7,35	8,04	9,38	10,55	11,40

Zdroj: Statistická šetření ekologického zemědělství [online]. uzei.cz. Vlastní zpracování.

Z tabulky je snadno čitelné, že podíl výměry ekologicky obdělávané půdy z celkové zemědělské půdní výměry v podstatě kopíruje rostoucí trend z tabulky minulé. Důležitá však je konkrétní hodnota v posledních letech, která naznačuje pozitivní trend v šetrnosti obhospodařování půdy. V období 2007 až 2011 se meziročně zvedá téměř o procento. V posledním sledovaném roce podíl činí 11,4 %. Což řadí ČR mezi průměrné státy EU.

V roce 2011 se celkový půdní fond ekologického zemědělství opět zvětšil oproti roku 2010, a to ve všech kategoriích. O kolik a jak se navýšily jednotlivé kategorie, ukazuje následující tabulka 9.

Tabulka 9: Srovnání struktury půdního fondu 2010 a 2011

Užití půdy	2010		2011		Meziročně
	ha	%	ha	%	%
Orná půda	54 717	12,22	59 281	12,28	8,34
Trvalé travní porosty	369 057	82,42	398 061	82,43	7,86
Trvalé kultury	5 939	1,33	7 429	1,54	25,08
Ostatní plochy	18 054	4,03	18 157	3,76	0,57
Celková plocha	447 767	100,00	482 927	100,00	7,85

Zdroj: Statistická šetření ekologického zemědělství [online]. uzei.cz. Vlastní zpracování.

Tabulka ukazuje strukturu ekologicky obdělávané půdy. Ta se řadí dle charakteru na ornou půdu, trvalé travní porosty, trvalé kultury (vinice, sady, chmelnice) a ostatní plochy. Nárůst je možno vidět ve všech kategoriích. Nejmarkantnější je u trvalých kultur, nárůst činí okolo 25 %. Z toho 20 % vinice, 26 % sady a 27 % chmelnice. Dohromady to je 1 490 ha

nově ekologicky udržované zemědělské půdy. S navyšováním těchto ploch dochází samozřejmě také ke zvýšení produkce na těchto ekologických polích, sadech, lukách a pastvinách. Na orné půdě se ekologicky zpracuje přes 112 000 tun plodin, na trvalých travních porostech okolo 815 000 tun a z trvalých kultur ekologičtí zemědělci sklídí trochu přes 6 000 tun plodin (z toho pouze asi 1,5 tuny chmelu).⁶¹ O počtu zvířat na biofarmách v letech 2010 a 2011 informuje tabulka 10.

Tabulka 10: Počet zvířat chovaných na ekofarmách v letech 2010 a 2011

Kategorie zvířat	Počet všech zvířat		Meziroční změna v %
	2010	2011	
Skot	195 237	209 221	7,16
Ovce	86 353	98 180	13,70
Kozy	7 394	7 837	5,99
Koně	6 520	6 773	3,88
Prasata	2 246	1 886	-16,03

Zdroj: Statistická šetření ekologického zemědělství [online]. uzei.cz. Vlastní zpracování.

Z tabulky vyplývá, že se kromě prasat všechny stavy ekologicky chovaných zvířat zvýšily. Procentuálně nejvíce přibýlo ovcí, avšak v kusech přibýlo nejvíce skotu, téměř 14 000.

ČR i EU samozřejmě podporují biofarmy, které kvůli dražším vstupům mají vyšší náklady než normální farmy a zemědělská družstva, která nectí zásady ekologického zemědělství. Náklady, které byly vynaloženy na ekologické zemědělství v letech 1998 – 2011 ukazuje následující tabulka. První řádek ukazuje rok a druhý objem prostředků vynaložených na ekologické zemědělství v ČR v milionech Kč.

⁶¹ Ústav zemědělské ekonomiky a informací. *Statistická šetření ekologického zemědělství – Základní statistické údaje (2011)*. [online]. Praha: uzei.cz. (vid. 2012-11-27). Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/173050/Zprava_EZ_2011_final.pdf.

Tabulka 11: Vývoj dotací v ekologickém zemědělství 1998 – 2011 v mil. Kč

Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Mil.	48	84	89	168	211	231	311	305	300	540	692	990	1163	1240

Zdroj: Statistická šetření ekologického zemědělství [online]. uzei.cz. Vlastní zpracování.

Tabulka ukazuje zvyšování dotací na plochu v ekologickém zemědělství. Tento vývoj je dán především vstupem ČR do EU a také zvyšováním počtu biofarem - výměrou jimi obdělávané půdy. Zatímco dotace v roce 2002 činily 211 milionů Kč, v roce 2011 dosáhly 1 240 milionů Kč (dotace z EU jsou vypláceny dle předepsaných pravidel ve směnném kurzu stanoveným každoročně Evropskou komisí). Spoluúčast na dotacích z EU činí pro ČR 20 %.

4 Vliv společné zemědělské politiky EU na daný podnikatelský subjekt

Tato kapitola se bude zabývat konkrétním podnikatelským subjektem v ČR a bude zkoumat, zda tento subjekt je ovlivněn Společnou zemědělskou politikou EU. Stěžejním bodem bude případné čerpání dotací z fondů SZP EU a jejich využití s ohledem na hospodaření daného subjektu. Dále se bude nutné pozastavit nad změnami v předpisech SZP a jejich dopady na daný subjekt. Sledovaným subjektem je Kozí farma Pěňčín, kterou provozuje živnostník Josef Pulíček.

4.1 O farmě

Farma se nachází v Libereckém kraji v okrese Jablonec nad Nisou v obci Pěňčín. Byla založena v roce 1992 místním podnikatelem. Farma má zázemí v budovách bývalého JZD. Po vstupu ČR do Evropské unie se farma stává biofarmou dle pravidel EU a SZP. Od roku 2005 se farma stará také o výrobu mléčných bioproduktů, které se prodávají i v hypermarketech Globus. Již tradičně se v této oblasti Čech vážou k zemědělství i další aktivity. Ani tato farma není výjimkou. Od svého založení je spjatá s výrobou a zpracováním skla a poslední dobou se specializuje na agroturistiku. Nachází se zde výběhy zvířat a výroba sýrů. Další příležitostí a aktivitou podporující turistiku ve zdejší regionu je projížďka výletním vláčkem se zaměřením na sklářské památky a zemědělské oblasti. V dnešní době farma ekologicky obhospodařuje plochu o rozloze cca 235 ha, včetně zemědělsky méně příznivých oblastí, tj. oblasti ve vyšší nadmořské výšce (nad 600 m n. m.) a zároveň se svažností terénu více jak 15 %. Farma chová přes 270 koz a kolem 350 ovcí. Další zvířata, jako jsou krávy, králíci, prasata a pávy, jsou zde chována spíše z turistického hlediska jako atrakce. V současné době má farma 10 zaměstnanců, kteří zajišťují celý chovný i výrobní proces.

4.2 Dotace v rámci EAGF

Kozí farma Pěňčín čerpá dotace z EU již od roku 2004. V rámci EAGF dostává dotace na agroenvironmentální opatření, na ošetření travních porostů a na méně příznivé oblasti.

4.2.1 Agroenvironmentální opatření

Předmětem dotace v rámci ekologického zemědělství – agroenvironmentální opatření je zemědělská půda certifikovaná ekologickým zemědělstvím s kulturou travní porost, orná půda, vinice, ovocný sad nebo chmelnice.

Žadatel musí splnit několik podmínek, aby mohl dostat tuto dotaci. Podmínky jsou tyto:

- celá půdní výměra zařazená do systému ekologického zemědělství musí být využívána,
- žadatel musí být registrován v systému ekologického zemědělství,
- musí splňovat intenzitu chovu hospodářských zvířat na hektar travního porostu,
- musí uvést, o jaký půdní blok se jedná a jak vysokou dotační sazbu požaduje,
- přiložit k žádosti mapovou dokumentaci pozemků,
- odevzdat žádost v řádném termínu.

Sazby dotace pro období 2007 – 2013 činí 155 EUR/ha na ornou půdu, 89 EUR/ha pro travní porosty a 510 EUR/ha u ovocných sadů. Pro každý rok je stanoven směnný kurz a dotace jsou vypláceny v Kč. Kurz v roce 2011 byl 25,088 CZK/EUR.⁶²

⁶² *Rozhodnutí o poskytnutí dotace – agroenvironmentální opatření. Státní zemědělský intervenční fond, 2008 – 2012. Interní materiál fyzické osoby.*

Následující tabulka 12 ukazuje výši dotace vyplacené v rámci agroenvironmentálních opatření v jednotlivých letech.

Tabulka 12: Dotace (Kč) v rámci agroenvironmentálních opatření 2007 - 2011

Rok	2007	2008	2009	2010	2011
ha	240,74	244,97	241,94	233,47	229,65
Výše dotace	470 473,34	583 567,29	472 150,74	645 878,51	607 901,63

Zdroj: *Rozhodnutí o poskytnutí dotace*. Státní zemědělský intervenční fond, 2008 – 2012. Interní materiál fyzické osoby. Vlastní zpracování.

V roce 2011 jedenáct celková dotace dosahovala 670 901,63 Kč. Z toho 19 520,98 Kč bylo na 5,02 ha orné půdy, 105 173,91 Kč na ovocné sady o rozloze 8,22 ha a zbylých 483 206,74 Kč na 216,41 ha travních porostů. Z tabulky můžeme vypočítat, že nejvyšší celková dotace přišla v roce 2010. Může za to nejvyšší podíl ovocných sadů, které jsou nejšetrněji dotovány. Je také patrné, že se celková rozloha snižuje. Může za to měnící se charakteristika půdy a přísná pravidla pro ekologické zemědělství. Např. jsou odepisovány části travních porostů, které jsou delší část dne ve stínu, anebo půdy v blízkosti silnic a cest.

4.2.2 Ošetření travních porostů

Předmětem dotace je půdní blok s kulturou travní porost. Žadatel je vždy povinen do žádosti zařadit celou výměru travních porostů, kterou má zapsanou v systému evidence půdy, s výjimkou ploch travních porostů označených jako nevhodné pro ekologické zemědělství nebo ploch s probíhajícím zatravňováním orné půdy. Základní dělení travních porostů je na louky a pastviny.

Žadatel o dotaci na louky musí splňovat tyto podmínky:

- předepsané používání hnojiva,
- minimálně dvakrát za rok posekat travní porost a biomasu odklidit v daném termínu,

- přepasení porostu hospodářskými zvířaty nejdříve po 15. srpnu,
- zákaz mulčování travního porostu v zvláštních chráněných oblastech.

Tabulka 13 ukazuje výše dotace na ošetření travních porostů – luk v letech 2004 – 2011. Dotace jsou vypláceny v Kč dle předepsaného směnného kurzu. Kurz pro rok 2011 byl stanoven na 25,088 CZK/EUR a sazba na hektar luk činí 75 EUR.⁶³

Tabulka 13: Dotace (Kč) na ošetření travních porostů – louky 2004 - 2011

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ha	89,74	131,12	130,81	130,85	130,12	140,52	133,04	198,07
Dotace	171 706	251 750	251 155	251 232	249 830	269 789	255 437	372 689

Zdroj: *Rozhodnutí o poskytnutí dotace*. Státní zemědělský intervenční fond, 2005 – 2012. Interní materiál fyzické osoby. Vlastní zpracování.

Od roku 2004 do roku 2011 se množství luk obhospodařovaných farmou více než zdvojnásobilo. Toto zvýšení přesně kopíruje vývoj v dotacích. Za osm sledovaných let dotace činily přes 2 milióny Kč. Největší nárůst je zaznamenán mezi lety 2010 a 2011, kdy se plocha luk zvýšila o 50 % z původní hodnoty.

Žadatel o dotaci na pastviny musí splňovat tyto podmínky:

- předepsané používání hnojiva,
- spasení hospodářskými zvířaty alespoň jednou ročně,
- dosekání travních ploch, které nebyly spaseny,
- zajištění napájení pro zvířata na pastvinách,
- zajištění zvířat proti úniku z pastviny (technicky nebo organizačně).

⁶³ *Rozhodnutí o poskytnutí dotace – ošetření travních porostů – louky*. Státní zemědělský intervenční fond, 2005 – 2012. Interní materiál fyzické osoby.

Další tabulka (14) ukazuje výše dotace na ošetření travních porostů – pastvin v letech 2004 – 2011. Dotace jsou vypláceny v Kč dle předepsaného směnného kurzu. Kurz pro rok 2011 byl stanoven na 25,088 CZK/EUR a sazba na hektar pastvin činí 112 EUR.⁶⁴

Tabulka 14: Dotace (Kč) na ošetření travních porostů – pastviny 2004 - 2011

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ha	31,04	33,76	33,76	33,76	33,54	33,58	22,26	22,57
Dotace	89 706	97 566	97 566	97 566	96 931	97 046	64 331	63 419

Zdroj: *Rozhodnutí o poskytnutí dotace*. Státní zemědělský intervenční fond, 2005 – 2012. Interní materiál fyzické osoby. Vlastní zpracování.

Z tabulky vyplývá, že za 8 let se velikost pastvin a tím i objem dotací na ně čerpaných snížil zásadně pouze jednou. Mezi roky 2009 a 2010 dochází k propadu cca o 1/3 celkové sumy. Změna výměry pastvin vyplývá ze změny charakteristiky částí půdních bloků, které byly vyhodnoceny jako neodpovídající k ekologickému zemědělství. Z tohoto důvodu musela být i vrácena poměrná část dotací, která byla na tuto plochu od roku 2007 čerpána.

4.2.3 Zemědělsky méně příznivé oblasti

Platba za přírodní znevýhodnění v horských oblastech nebo i za jiné znevýhodnění se poskytuje pouze na travní porosty zapsané v systému evidence půdy. V případě Kozí farmy Pěňčín se jedná o horskou oblast typu H^A, tj. oblast s nadmořskou výškou nad 600 m n. m. nebo s výškou 500 až 600 m n. m. a zároveň se svažítostí vyšší než 15 % na 50 % území této oblasti. Sazba v oblasti H^A je 157 EUR na 1 hektar travních porostů.

Podmínky poskytnutí platby jsou:

- povinnost evidence půdních bloků,
- povinnost sečení nebo spasení travního porostu,

⁶⁴ *Rozhodnutí o poskytnutí dotace – ošetření travních porostů – pastviny*. Státní zemědělský intervenční fond, 2005 – 2012. Interní materiál fyzické osoby.

- dodržování intenzity chovu hospodářských zvířat,
- dodržování předepsaného hnojení,
- závazek k 5 letům hospodaření,
- dodržování podmínek cross-compliance.

Další tabulka ukazuje velikost plateb na zemědělsky méně příznivé oblasti. První řádek ukazuje rok, druhý výměry zemědělské půdy v oné oblasti a třetí výši dotace v Kč. Směnný kurz pro rok 2011 byl stanoven na 25,088 CZK/EUR, sazba dotace je 157 EUR na jeden hektar půdy.⁶⁵

Tabulka 15: Platba (Kč) na méně příznivé oblasti 2009 - 2011

Rok	2009	2010	2011
ha	238,40	220,21	220,64
Dotace	1 004 017	908 740	869 050

Zdroj: *Rozhodnutí o poskytnutí dotace*. Státní zemědělský intervenční fond, 2010 – 2012. Interní materiál fyzické osoby. Vlastní zpracování.

Tato platba kompenzuje relativní nehostinnost oblasti obce Pěnčín v porovnání s oblastmi nižších nadmořských výšek. Mezi roky 2009 a 2010 došlo k poklesu výměry zemědělské půdy ekologicky obdělávané, tudíž i k poklesu dotace.

4.3 Dotace v rámci EAFRD

V rámci programu rozvoje venkova uskutečnila sledovaná farma 2 projekty. První projekt, Rekonstrukci dojírny, započala v roce 2007. Druhý projekt, Rozšíření výroby sýrů, začala realizovat o rok později, v roce 2008. Oba projekty se vztahují k programu Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví.

⁶⁵ *Rozhodnutí o poskytnutí dotace – méně příznivé oblasti*. Státní zemědělský intervenční fond, 2008 – 2012. Interní materiál fyzické osoby.

4.3.1 Rekonstrukce dojírny pro kozy 2x24

Rekonstrukce se vztahuje k prvnímu tématu EAFRD, ke „Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví“ ve skupině „Opatření zaměřené na restrukturalizaci a rozvoj fyzického kapitálu a podporu inovací“, opatření „Modernizace zemědělských podniků“, podopatření „Investiční záměr a) Stavby a technologie pro živočišnou výrobu.“

4.3.1.1 Popis projektu

V této podkapitole je odůvodněna nutnost projektu, následuje časový plán realizace, stručné technické řešení a nakonec výsledek projektu.

Zdůvodnění nutnosti projektu je vysvětleno výchozím stavem starého velkokapacitního teletníku, ve kterém zvířata pobývala. Toto zařízení je pro údržbu náročné a nekoresponduje s plány majitele. Stará dojírna je určena pro 200 ks zvířat a investor, Kozí farma Pěňčín, plánuje zvýšení počtu zvířat na 300 až 400 ks. Proto došlo k rozhodnutí o výměně technologie, která zajistí zvýšení produktivity práce, zlepšení kvality mléka a usnadnění péče o zvířata.

Harmonogram realizace projektu se dělí na několik fází, jak ukazuje tabulka 16 níže.

Tabulka 16: Časový harmonogram realizace projektu

Popis fáze realizace projektu / časové pásmo	Časový harmonogram realizace projektu																		
	06/2007	07/2007	08/2007	09/2007	10/2007	11/2007	12/2007	01/2008	02/2008	03/2008	04/2008	05/2008	06/2008	07/2008	08/2008	09/2008	10/2008	11/2008	
Příprava dokumentace	x	x																	
Podání žádosti o dotaci		x																	
Výběrové řízení			x	x															
Realizace projektu					x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		
Podání žádosti o proplacení																			x

Zdroj: Rekonstrukce dojírny pro kozy 2x24. Kozí farma Pěňčín, 2007. Interní materiál fyzické osoby. Vlastní zpracování.

Samozřejmě nejdelší fází je samotná realizace projektu. Podle harmonogramu lze vidět, že trvá třináct měsíců. Začátek je stanoven na říjen 2007 a končí v říjnu 2008. Celkem celý projekt i s vyřízením dokumentace a výběrem vhodného dodavatele trvá rok a půl.

Technické řešení projektu řeší výměnu strojně-technologického vybavení dojírny pro kozy 2x24 stání. Konstrukce je stavebnicová a je vhodná pro získávání mléka z většího počtu koz a ovcí skupinově. Pro toto zařízení musí být vybudována vhodná stavba s čekárnou, elektrickým proudem, pitnou studenou a teplou vodou a kanalizací. Zařízení se skládá ze stání dojírny, soustrojí vývěvy, rozvodů podtlaku, rozvodů mléka, rozvodů dezinfekce, dojících strojů, dopravníku mléka, dezinfekční vany a centrálního napáječe. Plocha stáje po rekonstrukci je 200 m².

Výsledkem projektu je výměna technologie dojírny 2x24 stání a čekárny pro kozy a ovce. Po skončení realizace projektu je předpokládán i nadále chov ovcí a koz v této stáji se zaměřením na produkci mléka a jehňat a kůzlat. Předpokládána je samozřejmě zvýšená užitkovost zvířat, zlepšení kvality mléka a zvýšení produktivity práce.⁶⁶

4.3.1.2 Limity, rozpočet a financování projektu

Limity projektu na výstavbu dojírny pro kozy a ovce jsou odvozeny z připravované kapacity, která činí 48 ks zvířat. Limit přijatelných výdajů na jeden ks byl stanoven na 45 000 Kč. Tudíž celkový přijatelný limit výdajů pro výstavbu je $48 * 45\ 000\ Kč = 2\ 160\ 000\ Kč$. Celkové náklady projektu dále zahrnují náklady na zpracování projektové dokumentace, pro kterou byl stanoven limit 20 000 Kč. Celkový limit projektu je tudíž 2 180 000 Kč bez DPH. Celkové přijatelné výdaje projektu jsou rozděleny do dvou skupin. První skupinu tvoří technologie a druhou je skupina ostatních výdajů. Rozčlenění výdajů do daných skupin ukazuje tabulka 17.

⁶⁶ *Rekonstrukce dojírny pro kozy 2x24*. Kozí farma Pěnčín, 2007. Interní materiál fyzické osoby.

Tabulka 17: Výdaje bez DPH

Technologie	Kč
Technologie v čekárně	118 962
Technologie dojení	1 276 055
Technologie krmení	101 908
Ostatní	Kč
Projektová dokumentace	15 000
Celkem	1 511 925

Zdroj: *Rekonstrukce dojírny pro kozy 2x24*. Kozí farma Pěňčín, 2007. Interní materiál fyzické osoby. Vlastní zpracování.

Celkové výdaje bez DPH jsou 1 511 925 Kč. Splňují tedy limity projektu. DPH v době zpracování projektu a následné realizace činilo 19 % - tedy 287 266 Kč. Celkové výdaje s DPH jsou 1 799 191 Kč.

Způsobilé výdaje pro výpočet dotace jsou stanoveny bez DPH, která je nezpůsobilá pro výpočet.

Financování projektu je rozloženo mezi investora, Kozí farmu Pěňčín, EU a ČR. Procento dotace z celkových způsobilých výdajů 1 511 925 Kč je 50 %. Zbýlých 50 % hradí investor sám. Celková výše dotace, 755 962 Kč, je rozdělena na 75% příspěvek z fondu EU a 25% příspěvek z národních zdrojů. Investor se rozhodl financovat svůj podíl na projektu z části ze svých prostředků a zbytek z obchodního úvěru.⁶⁷

4.3.1.3 Výběrové řízení

Zadavatel vypsals výběrové řízení na dodání technologie dojících zařízení. Součástí výzvy je propočer technologie a projektová dokumentace k ohlášení stavby, kde se nacházejí všechny podrobnosti o volbě technologie a ostatní potřebné informace. Dodavatel musí splnit kvalifikační předpoklady a prokázat oprávněnost k podnikání v oboru, tyto dokumenty musí být přiloženy k nabídce v zapečetěné obálce. Kritériem pro zadání

⁶⁷ *Rekonstrukce dojírny pro kozy 2x24*. Kozí farma Pěňčín, 2007. Interní materiál fyzické osoby.

zakázky je nejnižší nabídková cena. Jednotlivé obálky budou otevřeny ve shodný čas za přítomnosti hodnotící komise.

Výběrového řízení se zúčastnili 3 potenciální dodavatelé. Nabídky všech zúčastněných ukazuje následující tabulka 18.⁶⁸

Tabulka 18: Nabídky dodavatelů v Kč bez DPH

Cena/dodavate	EK Hodonín, s. r. o.	Agroservice R	Farmtec a. s.
Technologie	1 258 188	1 291 450	1 247 438
Montáž	328 699	323 550	249 488
Celkem	1 586 887	1 615 000	1 496 926

Zdroj: *Výběrové řízení na dodavatele dojících technologií*. Kozí farma Pěnčín, 2007. Interní materiál fyzické osoby. Vlastní zpracování.

Z tabulky je zřejmé, že podle kritéria nejnižší ceny výběrové řízení vyhrála firma Farmtec a. s. a po řádném sepsání smlouvy se stala dodavatelem.

4.3.2 Rozšíření výroby sýrů

Projekt se taktéž vztahuje ke *Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví*, to ve skupině *Opatření zaměřená na restrukturalizaci a rozvoj fyzického kapitálu a podporu inovací*, dále *Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům*, podopatření *Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům určeným pro lidskou spotřebu*.

4.3.2.1 Popis projektu

V této podkapitole je odůvodněna nutnost projektu, následuje časový plán realizace, samotný plán realizace, stručné technické řešení a nakonec výsledek projektu.

⁶⁸ *Výběrové řízení na dodavatele dojících technologií*. Kozí farma Pěnčín, 2007. Interní materiál fyzické osoby.

Investor chová kolem 400 kusů koz a ovcí, které jsou ustájeny v bývalém velkokapacitním teletníku. Investor plánuje navýšit počet chovaných zvířat na 500 až 600 kusů. Plánovaná investice počítá s přestavbou staré chovné haly na výrobní sýrů. Zatím investor využívá malou mlékárnu obsahující šatnu, sklad, balící místnost, chladírnu, výrobní místnost a prodejnu. Vyrábí čerstvý kozí sýr, zrající kozí sýr pasterované mléko a syrovátku. Touto investicí chce investor rozšířit sortiment výrobků o dalších 7 produktů. Aby mohla být investice realizována, je nutné splnit požadavky veterinářů. Těmi jsou vybudování, zařízení druhé oddělené místnosti. Pro tyto účely by měla posloužit stará chovná hala. Zde je nutné provést některé stavební práce, aby místnost vyhovovala potravinářskému provozu. Je nutné provést výměnu oken, dveří a elektroinstalace, nově zateplit budovu a obložit zdi. Dále je nezbytné vybavit místnost odpovídajícím technologickým zařízením. Vlivem realizace projektu dojde k rozšíření provozu o další výrobní místnost. Tím bude možné rozšířit sortiment výroby o dalších sedm produktů. Investor nabídne rozmanitější sortiment a přiláká další zákazníky. Tím si zajistí větší odbyt.

Harmonogram realizace projektu se dělí na několik fází. Přesný harmonogram po měsících ukazuje další tabulka.

Tabulka 19: Časový harmonogram realizace projektu

Popis fáze realizace projektu / časové pásmo	Časový harmonogram realizace projektu																		
	11/2007	12/2007	01/2008	02/2008	03/2008	04/2008	05/2008	06/2008	07/2008	08/2008	09/2008	10/2008	11/2008	12/2008	01/2009	02/2009	03/2009	04/2009	
Příprava dokumentace	x																		
Podání žádosti o dotaci	x																		
Výběrové řízení					x	x	x												
Realizace projektu								x	x	x	x	x	x	x					
Podání žádosti o proplacení															x	x			

Zdroj: *Rozšíření výroby sýrů*. Kozí farma Pěnčín, 2007. Interní materiál fyzické osoby. Vlastní zpracování.

Práce na projektu začíná jedenáctý měsíc v listopadu 2007, kdy se tvoří plán a žádá se o dotaci z EAFRD. Výběrové řízení se bude konat od března do května 2008. Samotná realizace projektu trvá 7 měsíců, nakonec se žádá o proplacení dotace.

V rámci projektu budou realizovány níže uvedené činnosti:

- technologické investice vedoucí ke zlepšení zpracování zemědělských a potravinářských produktů, včetně nezbytných úprav ploch na pozemku žadatele,
- investice do zařízení přímo související s finální úpravou, balením a značením výrobků ve vztahu ke zvyšování kvality včetně technologií souvisejících s dohledatelností výrobků a včasného upozornění na nebezpečné potraviny,
- výstavba, rekonstrukce a stavební investice do zpracovatelského provozu,
- zpracování projektu dle závazné osnovy, podnikatelský záměr, studie proveditelnosti, marketingová studie, zadávací řízení,
- bourací práce a demolice.⁶⁹

Technické řešení projektu. Aby bylo možné zprovoznit další část sýrárny, je nutné nejprve připravit místnost po stavební stránce. Nejprve je nutné odstranit z místnosti stávající staré nepotřebné zařízení, poté vybetonovat novou podlahu a položit dlažbu. Dále je nutné udělat nové rozvody elektrického vedení, vyměnit okna a dveře a kompletně obložit zdi budované sýrárny. Místnost bude vybavena touto technologií:

- udírenskou komorou,
- zařízení k ručnímu plnění a uzavírání kelímků,
- vysokotlakým mytím,

⁶⁹ *Rozšíření výroby sýrů*. Kozí farma Pěnčín, 2007. Interní materiál fyzické osoby.

- zařízením na předlisování a lisování sýrů,
- průtokovým pasterem.

Výsledkem projektu bude vybudovaná nová místnost pro zpracování ovčího a koziho mléka, která vznikne přebudováním stávající staré haly. Do místnosti bude dosazena technologie nutná ke zpracování mléčných produktů. Po skončení projektu se samozřejmě počítá s dalším využíváním místnosti ke zmíněným účelům.⁷⁰

4.3.2.2 Rozpočet a financování projektu

Následující tabulka 20 uvádí druhy způsobilých výdajů projektu pro výpočet dotace. Ceny jsou uvedeny bez DPH.

Tabulka 20: Způsobilé výdaje bez DPH

Technologie	Kč
Technologické investice vedoucí ke zlepšení zemědělských a potravinářských produktů	1 760 000
Investice související s finální úpravou, balením, značením atd.	265 000
Stavební investice	211 000
Ostatní	Kč
Projektová dokumentace	15 000
Celkem	2 251 000

Zdroj: *Rozšíření výroby sýrů*. Kozí farma Pěnčín, 2007. Interní materiál fyzické osoby. Vlastní zpracování.

Dalšími výdaji jsou výdaje pro výpočet nezpůsobilé. To jsou výdaje na bourací práce a demolici. Ty činí 120 000 Kč. Tudiž celkové výdaje bez DPH jsou 2 371 000 Kč. Sazba DPH v té době činila 19 %, takže celková výše DPH je 450 490 Kč (DPH je taktéž nezpůsobilý výdaj pro výpočet výše dotace). Celkové náklady projektu jsou 2 821 490 Kč včetně DPH.

⁷⁰ *Rozšíření výroby sýrů*. Kozí farma Pěnčín, 2007. Interní materiál fyzické osoby.

Financování při získání dotace je rozděleno mezi investora, EU a ČR. V tomto případě investor hradí 60 % z celkové výše způsobilých výdajů na projekt. Zbýlých 40 % uhradí EU a ČR v poměru 3:1. Celková výše dotace je 900 400 Kč. Investor svůj podíl financuje částečně ze svých vlastních zdrojů a část z obchodního úvěru.

4.3.2.3 Výběrové řízení

Investor vypsal výběrové řízení na zakázku Rozšíření výroby sýrů. Součástí výzvy výběrové řízení je kompletní projektová dokumentace a ostatní potřebné informace k realizaci projektu. Dodavatel musí splnit všechny požadavky a prokázat kvalifikovanost k provádění těchto úkonů. Kritériem pro výběr dodavatele je nejnižší cena. Výběr probíhá za dohledu výběrové komise.

Výběrového řízení se účastní tři dodavatelé. Následující tabulka 21 ukazuje jednotlivé nabídky všech tří konkurentů.⁷¹

Tabulka 21: Nabídky dodavatelů v Kč bez DPH

Cena/dodavatel	EK Hodonín, s. r. o.	Václav Molcar	Farmtec a. s.
Celkem	2 408 441	2 404 700	2 391 000

Zdroj: *Výběrové řízení na dodavatele technologií a stavebních prací*. Kozí farma Pěnčín, 2007. Interní materiál fyzické osoby. Vlastní zpracování.

Dle výběrového řízení je nejvhodnějším dodavatelem firma Farmtec a. s., která podle kritéria nejnižší ceny vyhrála výběrové řízení. Výdaje nad rámec rozpočtu hradí investor.

4.4 Vyhodnocení projektů

K vyhodnocení projektů je nejlepší použít údaje, jako jsou celkové příjmy a výdaje. Přesnou osnovu pro výpočet daných položek upravuje EU pravidly *The Farm Accountancy Data Network* (FADN), které mají za úkol ohodnotit potřebné údaje z provozní, finanční i investiční činnosti daného podniku. Následující tabulka 22 ukazuje hospodaření farmy

⁷¹ *Výběrové řízení na dodavatele technologií a stavebních prací*. Kozí farma Pěnčín, 2007. Interní materiál fyzické osoby.

v příslušících letech. Příjmy i výdaje jsou rozčleněny do více skupin dle FADN. Finanční částky jsou uváděny v tisících Kč.

Tabulka 22: Indikátory pro vyhodnocení 2007 – 2011 (v tis. Kč)

	2007	2008	2009	2010	2011
Tržby za prodané výrobky a služby	2 393	3 835	6 697	6 946	7 214
Nákup materiálu a energií	1 043	1 443	3 505	4 198	4 262
Nakoupená zvířata	582	42	14	8	19
Nákup služeb a režijní náklady	2 914	4 216	4 256	4 047	3 987
Provozní dotace a podpory	3 102	3 643	4 820	3 761	3 445
Hrubá přidaná hodnota dle EU FADN	956	1 777	3 550	2 271	2 410
Odpisy dlouhodobého majetku	608	705	1 584	556	528
Čistá přidaná hodnota dle EU FADN	348	1 072	1 966	1 715	1 882
Osobní náklady	750	1 007	1 686	1 682	1 693
Pachtovné a nájemné	25	36	55	3	95
Nákladové úroky	-	-	-	-	-
Investiční dotace a podpory	-	756	900	-	-
Důchod z činnosti dle EU FADN	-427	785	1 125	30	94

Zdroj: *Indikátory pro vyhodnocování Programu rozvoje venkova 2007 – 2013*. SZIF, 2008 – 2012. Vlastní zpracování.

V tabulce se dají vyčíst poměrně velké změny. Tržby za prodané výrobky a služby zahrnují příjmy za prodej hlavních i vedlejších výrobků rostlinné výroby, prodej výrobků živočišné výroby, prodej krmných zvířat, prodej chovných zvířat, příjmy za poskytnuté zemědělské služby, příjmy agroturistiky, z ubytování a pronájmu. V této skupině dochází již od roku 2007 k růstu. Mezi lety 2007 a 2008 tržby stouply téměř o 1,5 milionu. Tato změna vychází zejména z rozšíření základního stáda v předešlém roce. Investice činily 582 tisíc Kč. Došlo ke zvýšení prodeje výrobků živočišné výroby a také k prodeji chovných zvířat. V následujícím roce lze zaznamenat největší rozdíl. Tržby se zvedly z 3,8 milionu na 6,7 milionu Kč. Hlavními příčinami bylo dokončení realizace projektů. Dojírna byla dostavena v listopadu 2008 a sýrárna o měsíc později. Počátkem roku 2009 začala rozšířená výroba

s moderními technologiemi a větším množstvím živočišných „zdrojů“. V dalším roce opět dochází k růstu tržeb o 4 % a stejné navýšení lze vypočítat i v posledním sledovaném roce. Tyto změny jsou dány především zvýšenou poptávkou po výrobcích a plněním výrobních kapacit. Celkové tržby za sledované období stouply z 2,4 milionu Kč na 7,2 milionu Kč.

Náklady na nákup materiálu a energie také rok od roku stoupají. Mimo jiné zahrnují nákup osiv a sadby, hnojiv, ochranných prostředků pro rostlinnou výrobu a veterinárních prostředků pro živočišnou výrobu. Výdaje za spotřebovanou elektrickou energii, plyn, vodu, topné oleje a uhlí. Náklady za stavební materiál na opravy budov a za náhradní díly na opravu strojů. V roce 2007 náklady činily 1,04 milionu Kč. O rok později vzrostly na 1,44 milionu Kč především kvůli rozšíření základního stáda, jehož chov vyžaduje vyšší výdaje. V dalším roce se náklady více než zdvojnásobily. Hlavním důvodem je začátek výrobního procesu v nové sýrárně, kde se spotřebovává velké množství energie úpravou mléčných produktů. V dalším roce náklady vzrostly na 4,2 milionu. Příčinou je zvyšování výrobních kapacit a také zvýšení sazby DPH z 19 % na 20 % a u snížené sazby z 9 % na 10 %. V roce 2011 se náklady na nákup materiálu a energie zvýšily pouze o 64 tisíc Kč.

Nákup zvířat netvoří poslední roky zásadní výdaje. Naposledy k výraznému rozšíření stavu a s ním spojeným zvýšením výdajů, došlo v roce 2007, kdy se celkem vynaložilo 582 tisíc Kč. Tento nákup proběhl společně s vidinou realizace projektu dojírny, která by zvýšila efektivnost v živočišné výrobě.

Další nákladovou položkou je nákup služeb a režijní náklady. Do této kategorie spadají také externě zajišťované opravy a údržby budov a strojů, agrotechnické a agrochemické služby, plemenářské a veterinární služby, nájemné strojů, pojištění budov, strojů a zemědělské výroby. Patří sem také cestovné podnikatele, platby za telefon, internet atd. Tyto náklady dosahovaly v roce 2007 2,9 milionu Kč, o rok později to bylo 4,2 milionu. Hlavním důvodem markantního navýšení je oprava budovy s vybudováním nové dojírny a také zvýšením výdajů na veterinární a plemenářské služby. V roce 2009 se zvyšují náklady pouze o 40 tisíc Kč a poté začínají klesat i přes zvýšení daňové sazby. V roce 2011 klesly na necelé 4 miliony korun.

Provozní dotace a podpory byly na začátku sledovaného období 3,1 milionu Kč. Do těchto dotací kromě těch evropských patří také dotace národní. Ty, na rozdíl od dotací z EU, jsou vypočítávány podle počtu hospodářských zvířat. Každý druh hospodářských zvířat má jinou sazbu dotace na krmný den. V roce 2009 dosáhly dotace a podpory svého maxima, 4 820 tisíc Kč. Poté začaly klesat hlavně kvůli změně charakteru zemědělské půdy.

Osobní náklady zahrnují mzdy včetně srážek ve prospěch třetích osob, mzdové výdaje na různé formy dohod o provedení práce, platby pojistného na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na všeobecné zdravotní pojištění zaměstnanců. V roce 2007 osobní náklady činily 750 tisíc Kč, v dalším roce po přibrání další pracovní síly byly už ve výši jednoho milionu Kč. Po dokončení projektů a rozšíření výroby bylo nutné přibrat další dodatečnou pracovní sílu a proto se náklady zvedly na dnešní hodnotu, která se pohybuje okolo 1,69 milionu Kč. Kozí farma Pěnčín zaměstnává 10 lidí. Tento stav je platný až do vypršení platnosti projektu sýrárny, který paradoxně omezuje pracovní kapacitu na 10 lidí.

V případě biofarmy Pěnčín se v položce pachtovné a nájemné jedná pouze o nájemné z cizích pozemků, které jsou využívány jako přístupové cesty k odlehlejším pastvinám. V hodnotách v tabulce je možné si všimnout jediného výkyvu v letech 2010 a 2011. Vysvětlením je opožděné zaplacení nájmu z roku 2010 v roce příštím dle dohody.

Investiční dotace a podpory jsou zaznamenané pouze v letech 2008 a 2009. V roce 2008 byly proplaceny dotace projektu EAFRD, Rekonstrukce dojírny 2x24, ve výši 756 tisíc Kč. Následující rok došlo k proplacení projektu Rozšíření výroby sýrů, dotace činila 900 tisíc Kč.

Důchod dle stanov FADN byl na počátku v záporných hodnotách především kvůli nedotovaným investicím. V roce 2008 již činil přes 780 tisíc Kč a následující rok dokonce 1,125 milionu Kč. Poslední dva roky sledovaného období se celkový důchod FADN pohyboval těsně v kladných číslech. Tyto údaje nejsou moc překvapivé, pokud přihlédne k záměru podnikatele, který se snaží investovat a hospodařit s vyrovnaným rozpočtem.

5 Formulace závěrů, ověření výzkumných předpokladů případně hypotéz

V této kapitole dojde nejprve k ověření výzkumných předpokladů popřípadě i hypotéz. Dále se bude nutné zaměřit na závěry plynoucí z těchto výzkumných aktivit, jejich vlivu a důležitosti pro dosažení cílů diplomové práce, tak jak byly stanoveny v kapitole 1.

5.1 Ověření výzkumných předpokladů

Ověřování proběhne na základě získaných dat, ať už z části teoretické, kde se studovala historie a cíle SZP EU, tak i z části praktické, v které se kompletovala data o vývoji zemědělství se zaměřením na jeho ekologičnost a data o dané biofarmě. Mezi nalezenými daty a předpoklady je nutné najít spojitosti a tím ověřit jejich pravdivost.

5.1.1 Předpoklad č. 1

„Evropská unie podporuje zemědělství ve členských státech.“

Tento předpoklad je základem pro následné dosažení cílů. EU (včetně dřívější EHS) podporuje zemědělství členských států téměř od samého začátku. Již od roku 1958 dochází k budování společného trhu zemědělských výrobků, v tomto období se stává hlavním regulačním nástrojem cena. Hlavním úkolem je sblížovat ceny výrobků ve členských státech a podpora domácích výrobků před těmi, které pocházejí ze zemí mimo EU. Dále bylo nutné zajistit vyšší životní úroveň lidem podnikajícím v zemědělství. Tyto aktivity daly vzniknout SZP EU. V roce 1964 vzniká EZOZF, který poskytuje subvence uvnitř trhu i pro vývoz z něj (viz kapitola 2.2.2). Všechny plány se podařily EU naplnit. I přes několik reforem a změn v myšlení o SZP EU stále podporuje zemědělství ve členských státech. Hlavními body SZP jsou ekologie, konkurenceschopnost a rozvoj venkova. Financování zemědělství nyní probíhá z dvou fondů - EAGF a EAFRD. V roce 2011 vydala EU na SZP přes 52 mld. eur. (viz kapitola 2.6.1).

Předpoklad č. 1 je pravdivý.

5.1.2 Předpoklad č. 2

„Evropská unie vydává stále více prostředků na SZP.“

Po splnění prvotních cílů SZP si EU začíná uvědomovat nedokonalosti v nastoleném systému. Kvůli vysokým intervenčním cenám dochází často k nadprodukcí a následnému odkupu produktů, který vede k vysokým výdajům na SZP, také systém plošných podpor není ideální. V devadesátých letech 20. století dochází k MacSharryho reformě, která má za úkol snížit výdaje SZP. Snižují se intervenční ceny a mění se plošné podpory v přímé platby na plochu (viz kapitola 2.5.2). Další zásadní reformou je Fischlerova reforma. Ta úplně ruší dotace vázané na produkci, snižuje přímé platby a dochází k podmínění dotací formou C/C. Všechny tyto změny měly snížit výdaje SZP (viz kapitola 2.5.4). Ve finanční perspektivě 2007 – 2013 (tabulka 3) lze vidět vývoj výdajů SZP. V roce 2007 výdaje činily téměř 55 mld. eur, v roce 2013 to bude téměř o 4 mld. méně.

Ověřováním předpokladu č. 2 bylo zjištěno, že EU se snaží omezovat výdaje na SZP, poslední roky výdaje na SZP klesají.

5.1.3 Předpoklad č. 3

„Evropská zemědělská politika se snaží chránit životní prostředí.“

Původní cíle a principy EU (viz kapitola 2.3 a 2.4) se zabíraly zejména ekonomickou a tržní stránkou zemědělství, ekologie a životní prostředí nebyly brány v potaz. Toto myšlení se mění v 90. letech minulého století. Irský evropský komisař MacSharry si uvědomil negativní vliv zemědělské činnosti na životní prostředí. V jeho reformním úsilí se poprvé objevují známky snahy o chránění životního prostředí (viz kapitola 2.5.2). Další výrazná změna dochází formou Agendy 2000, která jako hlavní bod na období 2000 – 2006 stanovuje péči o životní prostředí (viz kapitola 2.5.3). Fischlerova reforma posouvá důležitost ekologie ještě dále. Utvořením C/C v podstatě podmiňuje subvence ekologickou aktivitou zemědělských podniků (viz kapitola 2.5.4). Od roku 2007 se mění dokonce

názvosloví, v perspektivě 2007 – 2013 spadají zemědělské výdaje pod ochranu přírodních zdrojů a hospodaření s nimi. Z tabulky 3 je patrné, že přímé platby podmíněné C/C dosahují 41 mld. eur. v roce 2012, což je 33 % výdajů EU za daný rok.

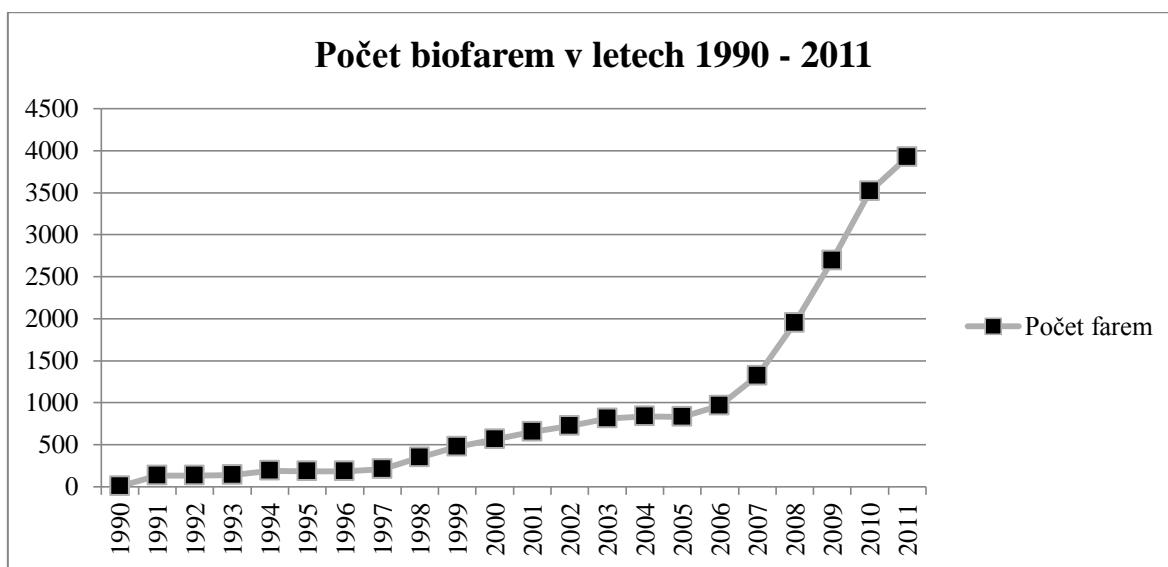
Předpoklad č. 3 je ověřen a posouzen jako pravdivý.

5.1.4 Předpoklad č. 4

„Společná zemědělská politika podporuje ekologické zemědělství v ČR, počet biofarem se zvyšuje.“

Předpoklad č. 3 potvrdil snahu EU o ochranu životního prostředí. SZP těmito kroky se snaží podporovat ekologické zemědělství. Od roku 2004, od vstupu ČR do EU, je Česká republika součástí této politiky, a lze předpokládat, že se snahy EU ubírají i do této země. V ČR má dohled nad rozdělováním evropských dotací z fondů SZP SZIF, který ročně přerozdělí miliardy Kč zemědělcům dle pravidel stanovenými EU. V roce 2011 tato částka činila 35,35 miliardy Kč, z nichž většina pochází z fondů EU. Přímé platby, které jsou v EU podmíněny C/C činily 18,2 mld. Kč, dotace z programu na rozvoj venkova byly ve výši 13,8 mld. Kč (viz kapitola 2.6.2.1). SZIF se také stará o marketingové aktivity a o vztah s veřejností (PR), které jsou také financované z fondů EU. Tyto aktivity představují prezentaci výrobků ekologického zemědělství veřejnosti, publikace odborných článků, venkovní a internetovou reklamu. SZIF komunikuje s veřejností mnoha cestami, poslední dobou se stále více oblíbenou variantou stává využití sociálních sítí, kde dochází k přesnému zacílení spotřebitelé a k jednoduchému vyhledávání potřebných informací o producentech a jejich biovýrobcích. Celkově se na marketingové aktivity utratilo v roce 2011 100 milionů Kč. Marketing je nedílnou součástí SZP, protože dokáže ovlivnit vnímání spotřebitele a představit mu nové produkty, o kterých nemá dostatek informací. Touto cestou plošně podporuje SZP jednotlivé farmy a supluje jejich individuální snažení v tomto oboru (viz kapitola 2.6.2.1). Vývoj počtu biofarem má jasný trend. Po rozpadu JZD v Československu působily na území České republiky pouhé 3 biofarmy. O rok později, v roce 1991, to už bylo 132 biofarem. Každým dalším rokem se počet zvedal řádově o desítky za rok. Vstupem ČR do EU došlo k legislativním změnám v oblasti

zemědělství a tím i k přísnějšímu certifikování biofarem. Tímto faktem lze odůvodnit malý pokles mezi lety 2004 a 2005. O rok později ale opět dochází k růstu, a to o 134 biofarem. Doposud se jedná o druhý největší meziroční nárůst po roce 1998. V dalších letech 2007 – 2011, které spadají do plánovacího období SZP 2007 – 2013, lze zaznamenat meziroční přírůstky o stovky biofarem. V roce 2011 jsou v České republice 3 920 biofarem. Následující graf (obrázek č. 2) ukazuje vývoj počtu biofarem na území ČR v letech 1990 – 2011.

Obrázek 2: Počet biofarem v letech 1990 - 2011

Zdroj: vlastní zpracování podle tabulky 6

Z grafu je vidět zjevný růst počtu farem. Tento trend je dán především kvalitní zemědělskou politikou EU, která se stará o ekologické zemědělství (viz ověření předpokladu č. 4), také ovšem změnou v myšlení spotřebitelé, kteří se zaměřují čím dál tím více na bioprodukty, jež se pro ně stávají dostupnějšími. Velká poptávka láká do odvětví další nové producenty. Velký počet biofarem tvoří velkou konkurenci v tomto odvětví a tlačí cenu na úroveň té tržní. V dalším období je předpokládán opět růst počtu biofarem, pokud se přihlédne na plány SZP (viz kapitola 2.5.6), dá se očekávat růst minimálně do konce období 2014 – 2020.

Předpoklad č. 4 je pravdivý.

5.1.5 Předpoklad č. 5

„Existence zemědělského subjektu je závislá na financích z fondů EU.“

Sledovaným zemědělským subjektem je samozřejmě v tomto předpokladu Kozí farma Pěnčín. Biofarma čerpá finance ze záručního fondu již od vstupu ČR do EU. Tabulka 22 ukazuje množství dotací právě z tohoto fondu spolu s národními doplňkovými platbami. V roce 2007 činily tyto dotace 3 102 tisíc Kč, tržby za prodané výrobky byly 2 393 tisíc Kč, a celkové náklady dosahovaly 5 922 tisíce Kč. Tudíž důchod dle norem FADN byl - 427 tisíc Kč. S přihlédnutím k těmto údajem lze říci, že bez podpory ze strany EU by nebylo možné dále pokračovat v podnikání. Mínusových hodnot bylo dosaženo zejména kvůli investičním záměrům majitele, který kvůli budoucím projektům rozšiřoval stavy hospodářských zvířat. Následující rok se už dosáhlo v konečném zúčtování kladných hodnot, ty činily 785 tisíc Kč. I v tomto roce tvořily dotace velkou část s celkových příjmů biofarmy. 3 643 tisíce Kč je téměř polovina všech příjmů za daný rok. Rok nato se podíl příjmů z dotací oproti celkovým příjmům snížil na 38 %. Tento pokles je dán rozšířením výroby skoro na dvojnásobek. Podobných čísel se dosáhlo i v dalších dvou sledovaných letech. 35 % v roce 2010 respektive 32 % v roce 2011 z celkových příjmů tvoří nenahraditelnou část, která umožňuje biofarmě působit na trhu a vykazovat i určitý zisk. Bez získaných dotací přesahujících tři miliony Kč by farma vykazovala ztráty, které by nebyly slučitelné s její existencí.

Zemědělský subjekt čerpal dvakrát dotace z EAFRD. Jednalo se o investiční dotace, které měly zajistit efektivnější procesy ve výrobě a její rozšíření. První projekt, rekonstrukce dojírny pro kozy 2x24, stál 1 497 tisíc Kč, polovinu z toho poskytl EAFRD. Druhý projekt, rozšíření výroby sýrů, stál 2 391 tisíc Kč, v tomto případě bylo hrazeno 38 % z ceny z EAFRD. Dohromady tudíž projekty stály 3 888 tisíc Kč, z toho 1 656 tisíc Kč hradil EAFRD (viz kapitola 4.3.1 a 4.3.2). V tabulce 22 lze vyčíst, že se touto investicí zvedly celkové tržby ze 3,8 milionů Kč v roce 2008 na 6,7 milionů Kč (2009). Samozřejmě, že se začaly zvyšovat i náklady. Náklady na nákup energií a materiálů vzrostly o 2,1 milionu Kč a osobní náklady o 600 tisíc Kč. Stále ale pořád rozdíl příjmů je vyšší než rozdíl v nákladech. Ony vydělané peníze jsou znovu investovány do zázemí a dalšího

zefektivnění výroby, tak aby se v budoucnu co nejvíce ušetřilo. Návratnost investic je odhadována na 6 – 8 let.

Dle údajů výše lze usoudit, že předpoklad je pravdivý.

5.2 Ověření hypotéz

K ověřování hypotéz je potřeba využít správných statistických metod. V případě testovaných hypotéz závislosti dvou kvantitativních proměnných je důležité najít a použít ideální model pro určení jejich závislosti. Míra závislosti je dána R^2 . K vyhodnocení hypotézy poslouží pravděpodobnostní hodnota P - value, která na určité hladině významnosti buď zamítne hypotézu nulovou a přijme hypotézu alternativní, nebo nezamítne nulovou a ani alternativní nepřijme. Pro vypracování, výpočty a grafické znázornění bylo použito programu Statgraphics Centurion.

5.2.1 Hypotéza č. 1

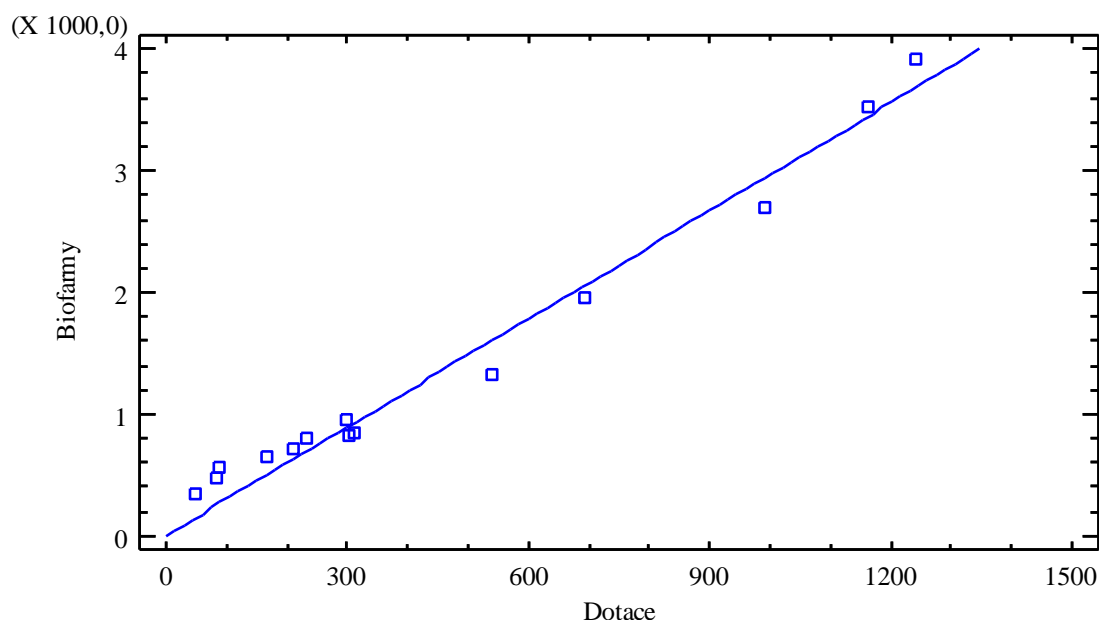
„Zvyšující se počet biofarem v ČR přímo odpovídá výši dotací z fondů Evropské unie a národních zdrojů.“

K ověření hypotézy jsou využita data z tabulky 6 a 11. Sledované období je od roku 1998 do roku 2011. Do roku 2004 pocházejí finance z národních zdrojů.

Počet biofarem je proměnná Y a výše dotací proměnná X. Testovaným modelem je regresní přímka, která má vzorec (5.1):

$$Y = \alpha + \beta * X. \tag{5.1}$$

α má P – value 0,15 ($> 0,05$), tudíž není pro model důležitá. β má P – value 0,00, pro model má význam. Z toho vychází, že rovnice přímky bude oproštěna o α , $Y = \beta * X$. V tomto konkrétním případě $Y = 2,97 * X$. $R^2 = 98,97 \%$, model vystihuje silnou závislost Y na X. P – value z analýzy rozptylů je rovno 0,00 ($< 0,05$), proto můžeme potvrdit závislost Y na X. Model ukazuje obrázek č. 3.

Obrázek 3: Lineární model testu závislosti počtu biofarem na výši dotací
Zdroj: vlastní zpracování

Graf ukazuje lineární regresi. Modrá přímka má směrnici $Y = 2,97 * X$, modré čtverce mají souřadnice vyplývající z hodnot tabulek 6 a 11 za určité roky.

Počet biofarem je závislý na výši dotací z fondů EU.

5.2.2 Hypotéza č. 2

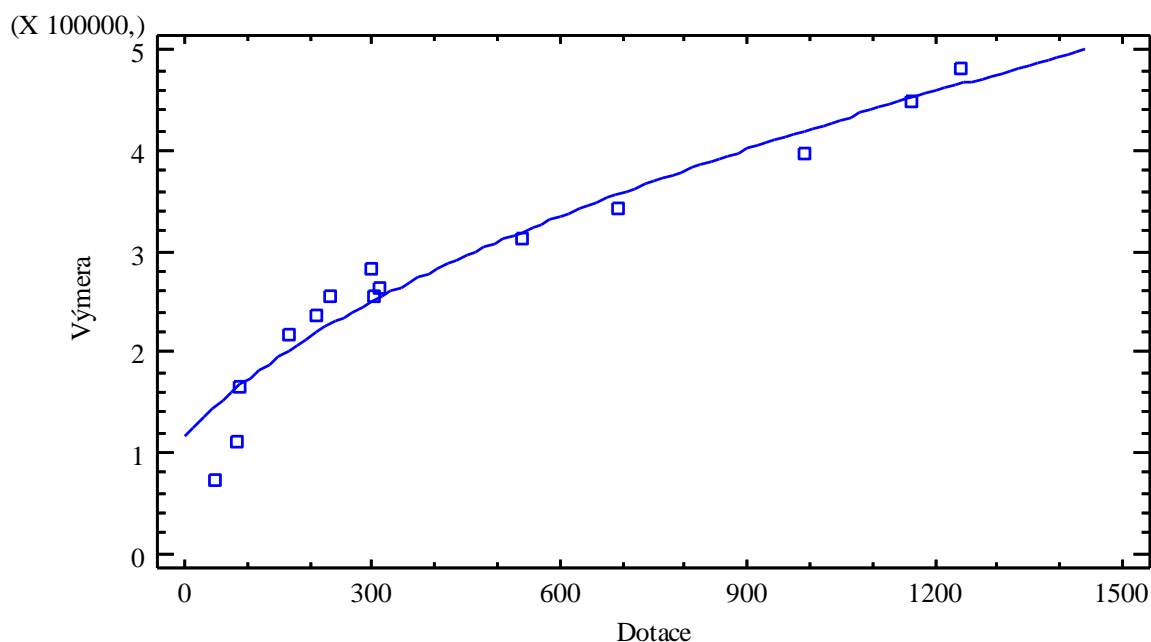
„Výměra ekologicky obdělávané půdy je závislá na výši dotací z fondů EU a národních zdrojů.“

Pro ověření hypotézy jsou využita data z tabulek 6 a 7, za sledované období 1990 – 2011. Dotace do roku 2004 pochází pouze z národních zdrojů, po vstupu ČR do EU většiny financí poskytuje EU.

Výměra ekologicky obdělávané půdy je proměnná Y a výše dotací proměnná X. Nejlépe vyhodnoceným modelem pro test hypotézy je model odmocninové funkce, který má vzorec (5.2):

$$Y = \sqrt{\alpha + \beta * X}. \quad (5.2)$$

α má P – value 0,0198 (< 0,05), má proto pro model význam. β má P – value 0,00, pro model má význam. Z toho vychází, že rovnice přímky je $Y = \sqrt{1,33 * 10^{10} + 1,64 * 10^8 * X}$. $R^2 = 97,07 \%$, model vystihuje silnou závislost Y na X. P – value z analýzy rozptylů je rovno 0,00 (< 0,05), proto můžeme potvrdit závislost Y na X. Model ukazuje obrázek č. 4.

Obrázek 4: Odmocninový model testu závislosti výměry ekologicky obdělávané půdy na výši dotací

Zdroj: vlastní zpracování

Modrá křivka daná odmocninovou funkcí spolehlivě vystihuje vývoj výměry závislé na dotacích. Je patrné, že efektivnost dotací klesá. Tento fakt je dán omezeností celkové zemědělské půdy.

5.3 Formulace závěrů

Bylo stanoveno 5 výzkumných předpokladů a 2 hypotézy, na jejichž základě mělo být dosaženo nejprve dílčích cílů diplomové práce a nakonec i cíle hlavního. Prvním dílčím cílem bylo ověření vlivu SZP ve státech EU. Na základě ověření předpokladu č. 1, *Evropská unie podporuje zemědělství ve členských státech*, se dá tento cíl považovat za splněný. Předpoklad č. 2, *Evropská unie vydává stále více prostředků na SZP*, sice potvrzen nebyl, ale tento fakt přispívá pouze k charakterizování druhu podpory EU. Ta se snaží omezovat výdaje na SZP (avšak stále touto cestou podporuje a podporovat bude), ale více se zabývá legislativními opatřeními, které chrání vnitřní trh a jeho zemědělce. Další dílčí cíl byl zhodnotit dopady SZP na ekologické zemědělství se zaměřením na ČR. K zhodnocení lze využít dalších předpokladů. Předpoklad č. 3, *evropská zemědělská politika se snaží chránit životní prostředí*, spolu s předpokladem č. 4, *SZP podporuje ekologické zemědělství v ČR, počet biofarem se zvyšuje*, byl ověřen a potvrzen jako pravdivý. Dále pro splnění dílčího cíle poslouží obě hypotézy, které na základě statistických metod prokázaly závislosti počtu biofarem a výměry ekologicky obdělávané půdy na výši financí směřovaných do ekologického zemědělství. Dopady SZP na ekologické zemědělství jsou neoddiskutovatelné. Po splnění dílčích cílů lze přistoupit k ověření cíle hlavního – zhodnocení vlivu SZP EU na vybraný zemědělský podnik v ČR. Sledovaným podnikem byla biofarma v obci Pěňčín, jejímž majitelem je fyzická osoba Josef Pulíček. V rámci splnění dílčích cílů lze považovat vliv SZP na tento podnik z hlediska legislativních ustanovení jako velký, tak i po ověření předpokladu č. 5. lze konstatovat, že SZP ovlivňuje hospodaření biofarmy zásadním způsobem. V rámci EAGF biofarma čerpá dotace, bez kterých by nemohla na zemědělském trhu působit. Co se týče programu EAFRD, pomohla EU biofarmě spolufinancováním dvou projektů, které zefektivnily zemědělské procesy a rozšířily výrobní možnosti biofarmy. Všechny tyto údaje napovídají, že SZP výrazně ovlivňuje biofarmu Pěňčín a umožňuje jí se nadále rozvíjet.

Závěr

Společná zemědělská politika se postupně vyvíjí. Od původních tržně-ekonomických plánů přistoupila Evropská unie pomalu k podpoře zemědělství skrze zlepšování kvality života na venkově a zlepšování životního prostředí. Od samého začátku fungování Evropské unie tvoří zemědělství vždy jedno z hlavních témat. Tato důležitost je dána i velkým množstvím financí, které do zemědělství ze strany EU proudí.

Ekologické zemědělství pod správou Společné zemědělské politiky nabývá nových rozměrů. Díky záručnímu fondu a fondu na rozvoj venkova začíná čím dál více zemědělců podnikat právě v tomto oboru. Jasným důkazem může být vývoj podílu ekologicky obdělávané půdy z celkové půdní výměry (jak ukazuje tabulka 8). V posledním sledovaném roce činil podíl 11,4 %, což je téměř dvojnásobek hodnoty před vstupem ČR do EU. Podmínění dotací péčí o životní prostředí evidentně přináší ovoce a plány Evropské unie se pomalu začínají naplňovat. Konkurenceschopnost malých biofarem je čím dál větší a dokáží se probojovat na přeplněný trh zemědělských komodit. Zřejmý posun v hierarchii lokálního trhu zaznamenala i sledovaná biofarma z Pěnčína. Ta díky dvěma projektům spolufinancovaných z Programu na rozvoj venkova dosáhla většího obratu a lepší pozici na trhu. Její ekonomický stav se stabilizoval a vyhlídky do budoucna jsou optimistické. Efektivnost čerpání financí z EU je na vysoké úrovni a v tomto směru nelze nic vytknout. Jediný prostor pro vylepšení hospodárnosti biofarmy při současných podmínkách a výrobních kapacitách je v efektivnější alokaci výrobních faktorů.

Co se týká budoucnosti Společné zemědělské politiky, dá se předvídat pokračování nastoleného trendů, které mají v současné době velký podíl na dynamickém růstu tohoto odvětví – ekologického zemědělství.

Seznam použité literatury

BARÁKOVÁ, B. *Financování společné zemědělské politiky Evropské unie se zaměřením na Českou republiku*. 1. vyd. Liberec: TUL, 2010. 162 s. ISBN 978-80-7372-657-7.

BUREAU, J-C., L-P. MAHÉ. *CAP reform beyond 2013: An idea for a longer view* [online]. Paříž: notre-europe.eu. 2008-05-27 (vid. 2011-12-16). Dostupné z: http://www.notre-europe.eu/uploads/tx_publication/Etude64-CAP-Propositions-EN_01.pdf.

BUSINESSINFO.CZ. *Historie Společné zemědělské politiky* [online]. Praha: BusinessInfo.cz, 2005-05-22 [vid. 2011-12-12]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/historie-spolecne-zemedelske-politiky/1000521/53178/>.

Certifikace ekologického zemědělství. *Kdo jsme*. [online]. Jihlava: abcert.cz. (vid. 2012-10-23). Dostupné z: <http://www.abcert.cz/index.php>.

Český statistický úřad. *Krajská správa ČSÚ v Liberci*. [online]. Liberec: czso.cz. (vid. 2012-11-26). Dostupné z: <http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/kraj>.

Ekologické zemědělství. *Co to je ekologické zemědělství*. [online]. Praha: ec.europa.eu. (vid. 2012-04-11). Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/organic/organic-farming/what-organic_cs.

Ekologické zemědělství. *Logo a označování*. [online]. Praha: ec.europa.eu. (vid. 2012-04-11). Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/organic/consumer-confidence/logo-labelling_cs.

Ekologické zemědělství. *Kontrola*. [online]. Praha: eagri.cz. (vid. 2012-10-23). Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zivotni-prostredi/ekologicke-zemedelstvi/kontrola>.

Ekologické zemědělství. *Na farmě*. [online]. Praha: ec.europa.eu. (vid. 2012-04-11). Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/organic/organic-farming/what-organic/the-farm_cs.

Ekologické zemědělství. *Práce v ekologickém zemědělství*. [online]. Praha: ec.europa.eu. (vid. 2012-04-11). Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/organic/society-economy/working-farming_cs.

Evropská komise. *Financování společné zemědělské politiky* [online]. Praha: ec.europa.eu. 2008-04-30 (vid. 2012-12-18). Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/fin/index_cs.htm.

FIALA, P., M. PITROVÁ. *Evropská unie*. 2. vyd. Brno: CDK, 2010. 803 s. ISBN 978-80-7325-223-6.

FOJTÍKOVÁ, L., M. LEBIEDZIK. *Společné politiky EU: historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 179s. ISBN 978-80-7179-939-9.

Inspekce a certifikace BIO. *O společnosti*. [online]. Brno: biokont.cz. (vid. 2012-10-23). Dostupné z: http://www.biokont.cz/images/o_spolecnosti_20120302_1.pdf.

Kontrola ekologického zemědělství. *Kdo jsme?*. [online]. Chrudim: kez.cz. (vid. 2012-10-23). Dostupné z: <http://www.kez.cz/nabidka-sluzeb>.

KÖNIG, P., L. LACINA a kol. *Rozpočet a politiky Evropské unie*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004. 374 s. ISBN 80-7179-846-0.

LEBIEDZIK, M. *Hospodářská politika Evropské unie*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita, 2000. 120 s. ISBN 70-7248-087-1.

MELOUN, M., J. MILITKÝ. *Statistická analýza experimentálních dat*. 2. vyd. Praha: Academia, 2004. 953 s. ISBN 80-200-1254-0.

Ministry of Agriculture of the Czech Republic. *Organic Farming (of) in the Czech Republic*. [online]. Frick: organic-world.net. (vid. 2012-10-30). Dostupné z: <http://www.organic-world.net/fileadmin/documents/news/news-2011/czechrepublic-2010.pdf>.

Monitoring legislativy EU. „Zdravotní kontrola“ reformy společné zemědělské politiky. [online]. Praha: euroskop.cz. 2008-07-05 (vid. 2011-12-15). Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8451/1387/clanek/zdravotni-kontrola-reformy-spolecne-zemedelske-politiky>.

NEUMANN, P. *Společná zemědělská politika EU: vznik, vývoj a reformy, mezinárodní komparace*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2004. 66 s. ISBN 80-245-0814-1.

Osservatorio Sulle Politiche Agricole dell'UE. *The Mid-Term Review Of The Common Agricultural Policy: Assessing The Effects Of The Commission Proposal* [online]. Řím: INEA. 2011-12-11 (vid. 2011-12-15). Dostupné z: <http://ideas.repec.org/p/ags/ineawp/14802.html>.

PELKMAN, J. *European Integration: Methods and Economic Analysis*. 2. vyd. Harlow: Pearson Education Limited, 2001. 419 s. ISBN 0-582-40486-X.

Přístup k právu Evropské unie. *Nariženi Rady (ES) č. 1290/2005 ze dne 21. června 2005 o financování společné zemědělské politiky*. [online]. Praha: eur.lex.europa.eu. 2005-05-21 (vid. 2012-04-07). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005R1290:CS:NOT>.

Reforma SZP v roce 1992. *Reforma CAP - 1992* [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2005-05-18 [vid. 2011-12-15]. Dostupné z: http://www.czp.cuni.cz/info/EU/Zemedelstvi/reforma_cap.htm.

Rekonstrukce dojírny pro kozy 2x24. Kozí farma Pěnčín, 2007. Interní materiál fyzické osoby.

Rozhodnutí o poskytnutí dotace – agroenvironmentální opatření. Státní zemědělský intervenční fond, 2008 – 2012. Interní materiál fyzické osoby.

Rozhodnutí o poskytnutí dotace – méně příznivé oblasti. Státní zemědělský intervenční fond, 2008 – 2012. Interní materiál fyzické osoby.

Rozhodnutí o poskytnutí dotace – ošetření travních porostů – louky. Státní zemědělský intervenční fond, 2005 – 2012. Interní materiál fyzické osoby.

Rozhodnutí o poskytnutí dotace – ošetření travních porostů – pastviny. Státní zemědělský intervenční fond, 2005 – 2012. Interní materiál fyzické osoby.

Rozšíření výroby sýrů. Kozí farma Pěnčín, 2007. Interní materiál fyzické osoby.

Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství. *The Treaty of Rome* [online]. Řím: Evropské hospodářské společenství. 1957-03-25 [vid. 2011-12-12]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/emu_history/documents/treaties/rometreaty2.pdf.

Státní zemědělský intervenční fond. *Co je SZIF.* [online]. Praha: szif.cz. 2010-2012 (vid. 2012-11-20). Dostupné z: <http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/o-nas/co-je-szif>.

Státní zemědělský intervenční fond. *Výroční zpráva o činnosti Státního zemědělského intervenčního fondu a čerpání finančních prostředků za rok 2011.* [online]. Praha: szif.cz. 2011-12-31 (vid. 2012-11-20). Dostupné z: http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fsystemova_navigace%2Fo_nas%2Fvyrocni_zpravy_szif%2F1345636631261.pdf.

ŠIMÍKOVÁ, I., Z. PFAFFOVÁ. *Politika finančního cílování výdajové strany rozpočtu EU.* ProQuest Central [online]. Liberec: Hospodářská fakulta, Technická univerzita v Liberci, 2009 [vid. 2012-12-19]. Dostupné z: <http://knihovna.tul.cz>.

Ústav zemědělské ekonomiky a informací. *Statistická šetření ekologického zemědělství – Základní statistické údaje (2011)*. [online]. Praha: uzei.cz. (vid. 2012-11-27). Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/173050/Zprava_EZ_2011_final.pdf.

Všeobecná smlouva o clech a obchodu. *GATT* [online]. Praha: Businessinfo.cz. 2002-12-20 [vid. 2011-12-14]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/pravni-prostredi-celni-problematika/vseobecna-dohoda-o-clech-a-obchodu-gatt/1000487/4819/>.

Výběrové řízení na dodavatele dojících technologií. Kozí farma Pěňčín, 2007. Interní materiál fyzické osoby.

Výběrové řízení na dodavatele technologií a stavebních prací. Kozí farma Pěňčín, 2007. Interní materiál fyzické osoby.

Zemědělství a rozvoj venkova. *Financování SZP*. [online]. Praha: ec.europa.eu. 2008-04-30 (vid. 2012-04-07). Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/fin/index_cs.htm.

Zemědělství a rozvoj venkova. *Politika rozvoje venkova v období 2007 - 2013*. [online]. Praha: ec.europa.eu. 2008-04-15 (vid. 2012-04-07). Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/index_cs.